

Fonden for økologisk landbrug - ændringsbudget 2016

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Relativ fordeling af B i %	Ændring A => B 100*(B-A)/A
Note	A	B	C	D

INDTÆGTER:

1 Overført fra forrige år	43.992	48.025	52,8	9,2
2 Promillemidler	10.000	10.000	11,0	0,0
3 Særbevilling og anden indtægt	33.000	33.000	36,3	0,0
4 Renter	-100	-100	-0,1	0,0

I. Indtægter i alt	86.892	90.925	100	4,6
---------------------------	---------------	---------------	------------	------------

UDGIFTER:

Samlede tilskud fordelt på formål

Afsætningsfremme i alt	24.661	31.739	57,9	28,7
Forskning og forsøg i alt	7.896	8.415	15,3	6,6
Produktudvikling i alt	0	0	-	-
Rådgivning i alt	9.998	9.998	18,2	0,0
Uddannelse i alt	400	746	1,4	86,5
Sygdomsforebyggelse i alt	0	0	-	-
Sygdomsbekæmpelse i alt	0	0	-	-
Dyrevelværd i alt	282	282	0,5	0,0
Kontrol i alt	0	0	-	-
Særlige foranstaltninger i alt	0	0	-	-
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer i alt	3.479	3.652	6,7	5,0

II. Udgifter til formål i alt	46.716	54.832	100,0	17,4
--------------------------------------	---------------	---------------	--------------	-------------

5 Fondsadministration

6 Fondsadministration - særlig pulje	775	775	76,0	0,0
7 Revision	145	145	14,2	0,0
8 Advokatbistand	30	30	2,9	0,0
9 Effektivurdering	60	60	5,9	0,0
Ekstern projektvurdering	0	0	-	-
10 Bestyrelseshonorar/ befordringsgodtgørelse	10	10	1,0	0,0
Tab på debitorer	0	0	-	-

III. Administration i alt	1.020	1.020	100	0,0
----------------------------------	--------------	--------------	------------	------------

IV. Udgifter i alt	47.736	55.852		17,0
---------------------------	---------------	---------------	--	-------------

11 Overførsel til næste år	39.156	35.073		-10,4
Overførsel til næste år i pct. af årets udgift	82,0	62,8		

Fonden for økologisk landbrug - ændringsbudget 2016

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Relativ fordeling af B i %	Ændring A => B 100*(B-A)/A
	A	B	C	D

Supplerende oplysninger:

Samlede tilskud fordelt på tilskudsmodtagere

1	Økologisk Landsforening	19.710	21.335	38,9	8,2
2	SEGES	11.233	11.845	21,6	5,4
3	Landbrug & Fødevarer	5.132	8.239	15,0	60,5
4	Udviklingscenter for Husdyr på Friland	1.795	1.875	3,4	4,5
5	Producentforeningen Organic Denmark	0	1.400	2,6	
6	Aarhus Universitet	783	783	1,4	0,0
7	Producentsammenslutningen Fremme af Økologisk Kvalitets Svinekød	766	766	1,4	0,0
8	Syddansk Økologi, Syddansk Kvæg	664	664	1,2	0,0
9	Københavns Universitet	508	508	0,9	0,0
10	Agrologica	500	500	0,9	0,0
11	Hans Henrik Thomsen	500	500	0,9	0,0
12	Naturmælk A.M.B.A	458	458	0,8	0,0
13	Producentsammenslutningen Bio Aus Dänemark	0	391	0,7	-
14	Thise Mejeri a.m.b.a	0	385	0,7	
15	Producentsammenslutningen Økologi Nord	342	342	0,6	0,0
16	Landsforeningen Praktisk Økologi	329	329	0,6	0,0
17	Fonden Københavns Madhus	0	328	0,6	-
18	Producentforeningen "De Økologiske Gårdbutikker"	300	300	0,5	0,0
19	GartneriRådgivningen A/S	300	300	0,5	0,0
20	Danmarks Biavlerforening	298	298	0,5	0,0
21	Danish Food & Trading Company ApS	280	280	0,5	0,0
22	Foreningen for Biodynamisk Jordbrug	274	274	0,5	0,0
23	Smag på Landskabet	267	267	0,5	0,0
24	Landmand Helge Bülow	240	240	0,4	0,0
25	Ostebørsen	234	234	0,4	0,0
26	Hegnsholt Hønseri	225	225	0,4	0,0
27	Seerupgaard Udvikling IVS	221	221	0,4	0,0
28	Havredal Praktiske Uddannelser	213	213	0,4	0,0
29	Økogårdene Skjern Enge	207	207	0,4	0,0
30	Lejre Grøntsagkonsortium	0	198	0,4	-
31	Blakgården v Janus Z. Sølvsten	196	196	0,4	0,0
32	Danmarks Tekniske Universitet	194	194	0,4	0,0
33	Comida Fødevarerådgivning A/S	175	175	0,3	0,0
34	Halkær Kro og Madhus	0	126	0,2	-
35	Kernegaarden Fejø	113	113	0,2	0,0
36	Landboforeningen Gefion/Økologisk rådgivning	0	62	0,1	-
37	Landboforening Syd	61	61	0,1	0,0
-	Erik Holst, Ballegaarden	198	0	-	-100,0
V. I alt		46.716	54.832	100	17,4

Fonden for økologisk landbrug - Ændringsbudget 2016

Seneste indsendte budget er det godkendte basisbudget 2016.

Fonden har afviklet en ekstra ansøgningsrunde hvor de ekstra midler afsat til eksportfremme blev håndteret. Derudover har Fonden imødekommet en række ansøgninger om projektførlængelser af 2015-projekter med henblik på færdiggørelse af projekterne i 2016. Dette udløser et krav om ændringsbudget, jf. administrationsbekendtgørelsen.

Note 1. Der blev primo 2015 indgået en 4-årige økologiaftale 2015-2018 på i alt 120 mio. kr. Derudover afsatte ministeren i yderligere midler i 2015 til udvikling af den økologiske sektor via Fonden for økologisk landbrug. Udmøntningen af puljerne for det første år af økologiaftalen samt de yderligere midler er sket med virkning i 2016 dvs. tilskud til aktiviteter i 2016. Midlerne indgår derfor i overførslen fra 2015 til 2016. De overførte midler i alt 48.025 t.kr. fremgår af Fondens regnskab for 2015.

Note 2. Der er budgetteret med ordinære promillemidler på 10 mio. kr., jf. finansloven for 2016.

Note 3. Der er budgetteret med en overførsel på 3 mio. kr. fra NaturErhvervstyrelsen, som led i en aftale fra 2013 mellem den daværende regering og Enhedslisten om puljen Grønne ildsjæle for lokal afsætning. Puljen er på i alt 17 mio. kr. fordelt med 3 mio. kr. i 2013, 6 mio. kr. i 2014, 5 mio. kr. i 2015 og 3 mio. kr. i 2016. Derudover er der budgetteret med en overførsel på 30 mio. kr. (år 2) fra NaturErhvervstyrelsen, som led i Økologiaftalen 2015-2018. NaturErhvervstyrelsen overfører midler til Fonden i 2016. Udmøntningen af midlerne sker i efteråret 2016 og bevilges til projekter som gennemføres i 2017. De 30 mio. kr. indgår derfor i overførslen til næste år dvs. 2017.

Note 4. Som følge af forholdene på pengemarkedet forventes der negativt afkast af Fondens indestående likvider.

Note 5. Opgaverne vedrørende Fondens sekretariat og generelle omkostninger varetages af Landbrug & Fødevarer. Omkostningerne er budgetteret til 300 t.kr., som er finansieret af Landbrug & Fødevarer. Udgifter til generel fondsadministration er ikke finansieret af fondsmidler.

Note 6. Med hensyn til den særlige pulje på en styrkelse af Danmarks økologiindsats samt Økologiaftalen 2015 - 2018 er der indgået en aftale med NaturErhvervstyrelsen om, at hhv. op til 5 pct. og op til 1 pct. af de afsatte midler kan bruges til administration af puljerne. I budgettet er der hensat et beløb til administration i løbet af bevillingsåret 2016 og i 2017, hvor Fonden modtager tilskudsregnskaber og faglige beretninger, som skal kontrolleres. Derefter skal Fondens årsregnskab udarbejdes.

Note 7. Der er budgetteret med 145 t.kr. til revision.

Note 8. Der er budgetteret med midler til advokatbistand vedr. kontrol med midlernes korrekte anvendelse.

Note 9. Der er afsat 60 t.kr. til effektvurderinger af støttede projekter.

Note 10. Der er afsat 10 t.kr. til rejsegodtgørelse til bestyrelsesmedlemmer i forbindelse med bestyrelsesmøder.

Fonden for økologisk landbrug - Ændringsbudget 2016

Anvendelsen af midler fordelt efter hovedformål og tilskudsmodtager

Fonden for økologisk landbrug har for 2016 bevilget tilskud til projekter under syv puljer:

1. Fondens ordinære midler
2. Særlig pulje: Økologisk eksportfremme
3. Særlig pulje: National afsætningsfremme
4. Særlig pulje: Omlægning-, fastholdelses- og bæredygtighedstjek i primærsektoren
5. Særlig pulje: Udvikling af økologisk svineproduktion
6. Særlig pulje: Grønne ildsjæle for lokal afsætning
7. Særlig pulje: Afsætningsindsats for økologiske produkter

I tabel 1 - 7 vises anvendelsen af midlerne fordelt på landbrugsstøttelovens hovedformål.

tabel 1. Fondens ordinære pulje

Beløb i 1.000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Relativ fordeling af B i %	Ændring A => B 100*(B-A)/A i %
	A	B	C	D

Samlede tilskud fordelt på formål

Afsætningsfremme	1.151	1.251	12	9
Forskning og forsøg	4.299	4.738	44	10
Produktudvikling	0	0	-	-
Rådgivning	848	848	8	0
Uddannelse	0	346	3	-
Sygdomsforebyggelse	0	0	-	-
Sygdomsbekæmpelse	0	0	-	-
Dyrevelfærd	0	0	-	-
Kontrol	0	0	-	-
Særlige foranstaltninger	0	0	-	-
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer	3.479	3.652	34	5
Tilskud til formål i alt	9.777	10.835	100	11

Samlet tilskud fordelt på tilskudsmodtagere

1 Økologisk Landsforening	4.076	4.076	38	0
2 SEGES	3.115	3.727	34	20
3 Aarhus Universitet	783	783	7	0
4 Landbrug & Fødevarer	511	957	9	87
5 Agrologica	500	500	5	0
6 GartneriRådgivningen A/S	300	300	3	0
7 Danmarks Biavlerforening	298	298	3	0
8 Danmarks Tekniske Universitet	194	194	2	0
I alt	9.777	10.835	100	11

Fonden for økologisk landbrug - Ændringsbudget 2016

Anvendelsen af midler fordelt efter hovedformål og tilskudsmodtager

Tabel 2. Særlig pulje: Økologisk eksportfremme

Beløb i 1.000 kr. 1.000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Relativ fordeling af B i %	Ændring A => B 100*(B- A)/A i %
	A	B	C	D

Samlede tilskud fordelt på formål

Afsætningsfremme	10.879	16.266	100	50
Forskning og forsøg	0	0	-	-
Produktudvikling	0	0	-	-
Rådgivning	0	0	-	-
Uddannelse	0	0	-	-
Sygdomsforebyggelse	0	0	-	-
Sygdomsbekæmpelse	0	0	-	-
Dyrevelfærd	0	0	-	-
Kontrol	0	0	-	-
Særlige foranstaltninger	0	0	-	-
Medfinansiering af initiativer under EU- programmer	0	0	-	-
Tilskud til formål i alt	10.879	16.266	100	50

Samlet tilskud fordelt på tilskudsmodtagere

1 Økologisk Landsforening	7.720	9.345	57	21
2 Landbrug & Fødevarer	2.879	4.465	27	55
3 Producentforeningen Organic Denmark	0	1.400	9	-
4 Producentsammenslutningen Bio Aus Dänemark	0	391	2	-
5 Thise Mejeri a.m.b.a	0	385	2	-
6 Danish Food & Trading Company ApS	280	280	2	0
I alt	10.879	16.266	100	50

Fonden for økologisk landbrug - Ændringsbudget 2016

Anvendelsen af midler fordelt efter hovedformål og tilskudsmodtager

Tabel 3. Særlig pulje: National Afsætningsfremme

Beløb i 1.000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Relativ fordeling af B i %	Ændring A => B 100*(B-A)/A i %
	A	B	C	D
Samlede tilskud fordelt på formål				
Afsætningsfremme	9.381	9.381	96	0
Forskning og forsøg	0	0	-	-
Produktudvikling	0	0	-	-
Rådgivning	0	0	-	-
Uddannelse	400	400	4	0
Sygdomsforebyggelse	0	0	-	-
Sygdomsbekæmpelse	0	0	-	-
Dyrevelfærd	0	0	-	-
Kontrol	0	0	-	-
Særlige foranstaltninger	0	0	-	-
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer	0	0	-	-
Tilskud til formål i alt	9.781	9.781	100	0

Samlet tilskud fordelt på tilskudsmodtagere

1 Økologisk Landsforening	4.800	4.800	49	0
2 Landbrug & Fødevarer	1.600	1.600	16	0
3 SEGES	995	995	10	0
4 Producentensammenslutningen Fremme af Økologisk Kvalitets Svinekød (FØKS)	766	766	8	0
5 Københavns Universitet	508	508	5	0
6 Naturmælk A.M.B.A	458	458	5	0
7 Landsforeningen Praktisk Økologi	329	329	3	0
8 Udviklingscenter for husdyr på Friland	325	325	3	0
I alt	9.781	9.781	100	0

Fonden for økologisk landbrug - Ændringsbudget 2016

Anvendelsen af midler fordelt efter hovedformål og tilskudsmodtager

Table 4. Særlig pulje: Omlægning-, fastholdelses- og bæredygtighedstjek i primærsektoren

Beløb i 1.000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Relativ fordeling af B i %	Ændring A => B 100*(B-A)/A i %
	A	B	C	D
Samlede tilskud fordelt på formål				
Afsætningsfremme	0	0	-	-
Forskning og forsøg	0	0	-	-
Produktudvikling	0	0	-	-
Rådgivning	9.150	9.150	100	0
Uddannelse	0	0	-	-
Sygdomsforebyggelse	0	0	-	-
Sygdomsbekæmpelse	0	0	-	-
Dyrevelfærd	0	0	-	-
Kontrol	0	0	-	-
Særlige foranstaltninger	0	0	-	-
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer	0	0	-	-
Tilskud til formål i alt	9.150	9.150	100	0

Samlede tilskud fordelt på tilskudsmodtagere

1 SEGES	5.056	5.056	55	0
2 Økologisk Landsforening	2.814	2.814	31	0
3 Syddansk Kvæg, Syddansk Økologi	664	664	7	0
4 Producentensammenslutningen Økologi Nord	342	342	4	0
5 Foreningen for Biodynamisk Jordbrug	274	274	3	0
I alt	9.150	9.150	0	0

Fonden for økologisk landbrug - Ændringsbudget 2016

Anvendelsen af midler fordelt efter hovedformål og tilskudsmodtager

Table 5. Særlig pulje: Udvikling af økologisk svineproduktion

Beløb i 1.000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Relativ fordeling af B i %	Ændring A => B 100*(B-A)/A i %
	A	B	C	D

Samlede tilskud fordelt på formål

Afsætningsfremme	0	0	-	-
Forskning og forsøg	3.455	3.455	92	0
Produktudvikling	0	0	-	-
Rådgivning	0	0	-	-
Uddannelse	0	0	-	-
Sygdomsforebyggelse	0	0	-	-
Sygdomsbekæmpelse	0	0	-	-
Dyrevelfærd	282	282	8	0
Kontrol	0	0	-	-
Særlige foranstaltninger	0	0	-	-
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer	0	0	-	-
Tilskud til formål i alt	3.737	3.737	100	0

Samlede tilskud fordelt på tilskudsmodtagere

1 SEGES	1.767	1.767	47	0
2 Udviklingscenter for Husdyr på Friland	1.470	1.470	39	0
3 Hans Henrik Thomsen	500	500	13	0
I alt	3.737	3.737	100	0

Fonden for økologisk landbrug - Ændringsbudget 2016

Anvendelsen af midler fordelt efter hovedformål og tilskudsmodtager

Tabel 6. Særlig pulje: Grønne ildsjæle for lokal afsætning

Beløb i 1.000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Relativ fordeling af B i %	Ændring A => B 100*(B-A)/A i %
	A	B	C	D
Samlede tilskud fordelt på formål				
Afsætningsfremme	3.250	3.766	96	16
Forskning og forsøg	142	222	4	56
Produktudvikling	0	0	-	-
Rådgivning	0	0	-	-
Uddannelse	0	0	-	-
Tilskud til formål i alt	3.392	3.988	100	18
Samlede tilskud fordelt på tilskudsmodtagere				
1 Fonden Københavns Madhus	0	328		
2 Økologisk Landsforening	300	300	9	0
3 Producentforeningen "De Økologiske Gårdbutikker"	300	300	9	0
4 SEGES	300	300	9	0
5 Foreningen Smag på Landskabet	267	267	8	0
6 Landmand Helge Bülow	240	240	7	0
7 Ostebørsen	234	234	7	0
8 Hegnsholt Hønseri	225	225	7	0
9 Seerupgaard Udvikling	221	221	7	0
10 Havredal Praktiske Uddannelser	213	213	6	0
11 Økogårdene Skjern Enge	207	207	6	0
12 Lejre Grøntsagskonsortium	0	198	-	-
13 Blakgården v Janus Z. Sølvsten	196	196	6	0
14 Comida Fødevarerådgivning	175	175	5	0
15 Landbrug & Fødevarer	142	142	4	0
16 Halkær Kro og Madhus	0	126		
17 Kernegaarden Fejø	113	113	3	0
18 Udviklingscenter for Husdyr på Friland	0	80	-	-
19 Landboforeningen Gefion	0	62	-	-
20 Landboforening Syd	61	61	2	0
- Erik Holst, Ballegaarden	198	0	6	-100
I alt	3.392	3.988	100	18
Alle puljer i alt	46.716	53.757		15

Fonden for økologisk landbrug - Ændringsbudget 2016

Anvendelsen af midler fordelt efter hovedformål og tilskudsmodtager

Tabel 7. Særlig pulje: Afsætningsindsats for økologiske produkter

Beløb i 1.000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Relativ fordeling af B i %	Ændring A => B 100*(B-A)/A i %
	A	B	C	D
Samlede tilskud fordelt på formål				
Afsætningsfremme	0	1.075	100	-
Forskning og forsøg	0	0	-	-
Produktudvikling	0	0	-	-
Rådgivning	0	0	-	-
Uddannelse	0	0	-	-
Sygdomsforebyggelse	0	0	-	-
Sygdomsbekæmpelse	0	0	-	-
Dyrevelfærd	0	0	-	-
Kontrol	0	0	-	-
Særlige foranstaltninger	0	0	-	-
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer	0	0	-	-
Tilskud til formål i alt	0	1.075	100	-
Samlet tilskud fordelt på tilskudsmodtagere				
1 Landbrug & Fødevarer	0	1.075	100	-
I alt	0	1.075	100	-
Alle puljer i alt	46.716	54.832		17

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

1. Fondens ordinære pulje

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændrings- budget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			

VI. Aktiviteter fordelt på tilskudsmodtagere

Økologisk Landsforening i alt	4.076	4.076	
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer			
1 Optimering af grovfoderudbytte hos økologiske mælkeproducenter	400	400	
2 Forstærket klimaindsats i økologisk landbrug	350	350	
- Den alsidige fjerkræbedrift - robust sædskifte med grovfoder og selvforsyning med protein	350	0	
3 Stabile udbytter af økologisk vinterraps	300	300	
4 Nyt efterafgrødekoncept med økonomisk gevinst	300	300	
5 Mere græs til køer i store besætninger	250	250	
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer i alt	1.950	1.600	
Forskning og forsøg			
6 Den alsidige fjerkræbedrift - robust sædskifte med grovfoder og selvforsyning med protein	0	350	§4
7 Lyngflis som strøelses- og rodemateriale til svin	250	250	§4
8 National strategi for øgede udbytter i økologiske afgroder	250	250	§4
9 Innovative økologiske dyrkningssystemer - Økologi i sporet (ØKOSPØR)	237	237	§4
10 Nyt økologisk sortiment af bitre kål og rodfrugter med sundhedsmæssig signifikant effekt	199	199	§4
Forskning og forsøg i alt	936	1.286	
Afsætningsfremme			
11 Nye veje til viden om økologi	400	400	§6
12 Viden der flytter - foodservice	240	240	§6
Afsætningsfremme i alt	640	640	
Rådgivning			
13 Flere økologiske biogasanlæg for bedre økonomi og mindre miljøbelastning	300	300	§2
14 Fakta om økologisk æg- og slagtekyllingeproduktion	250	250	§2
Rådgivning i alt	550	550	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

1. Fondens ordinære pulje

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændrings- budget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			
SEGES i alt	3.115	3.727	
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer			
15 Forsøgsviden om økologisk kløvergræsproduktion	450	450	
16 Næringsstofferne retur til markerne – køreplan og aktion	400	400	
17 Styrket konkurrenceevne i økologisk mælkeproduktion	380	380	
18 Strategisk bæredygtig udvikling på økologiske bedrifter	299	299	
19 Differentieret avl af økologiske grise	-	164	
20 Afskallet havre til økologiske husdyr	-	154	
21 Øget selvforsyning med økologisk proteinfoder baseret på foderkål	-	112	
22 Sunde maver - sunde grise	-	93	
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer i alt	1.529	2.052	
Forskning og forsøg			
23 Afskallet havre til økologiske husdyr	500	500	§4
24 Optimering af mekanisk ukrudtsbekæmpelse (Optimek)	336	336	§4
25 Rødkløver – en sikker kvælstofgødning	300	300	§4
26 National strategi for øgede udbytter i økologiske afgrøder	250	250	§4
27 Græsmarksurters betydning for ægkvaliteten	200	200	§4
28 Økologiske markforsøg - højere udbytter og mere robust produktion i kløvergræs og vårsæd	-	89	§4
Forskning og forsøg i alt	1.586	1.675	
Aarhus Universitet i alt	783	783	
Forskning og forsøg			
29 Hvordan kan grise født med charme få sunde tarme?	583	583	§4
30 G x E mellem økologiske og konventionelle systemer	200	200	§4
Forskning og forsøg i alt	783	783	
Landbrug & Fødevarer i alt	511	957	
Afsætningsfremme			
31 Mere dialog i kæden – styrket dialog og samarbejde i foodservicekæden	310	310	§6
32 Økologiske Køkkenroser	201	201	§6
33 Øko-opkvalificering af indkøbere fra nøglemarkeder	-	100	§6
Afsætningsfremme i alt	511	611	
Uddannelse			
34 Få styr på økologien - læremiddel 7. - 9. klasse	-	346	§6
Uddannelse i alt	0	346	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

1. Fondens ordinære pulje

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændrings- budget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			
Agrologica i alt	500	500	
Forskning og forsøg			
35 POPkorn (Udvikling af populationer af korn)	500	500	§4
Forskning og forsøg i alt	500	500	
GartneriRådgivningen i alt	300	300	
Forskning og forsøg			
36 Robuste sorter af æbler og pærer til økologisk dyrkning	300	300	§4
Forskning og forsøg i alt	300	300	
Danmarks Biavlerforening i alt	298	298	
Rådgivning			
37 Nye muligheder – Mere økologisk honning	298	298	§2
Rådgivning i alt	298	298	
Danmarks Tekniske Universitet i alt	194	194	
Forskning og forsøg			
38 Kortlægning af smitte med Campylobacter hos økologiske slagtekyllinger	194	194	§4
Forskning og forsøg i alt	194	194	
Puljen i alt	9.777	10.835	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

2. Særlig pulje: Økologisk eksportfremme

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændrings- budget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			

VI. Aktiviteter fordelt på tilskudsmodtagere

Økologisk Landsforening i alt	7.720	9.345	
Afsætningsfremme			
1 Internationale messer 2016-Eksponering på økologisk fællesstand	3.750	3.750	DMG
2 Organic Export Academy	2.000	2.000	§6
3 Øget økologisk vækst i foodservice-sektoren på det tyske marked i 2016	-	1.133	§6
4 Inspiration til økologisk vækst på eksportmarkeder 2016	1.000	1.000	§6
5 Branding af Den danske Økologi-model på eksportmarkeder	970	970	§6
6 Internationale presseture til verdens førende økologination	-	492	§6
Afsætningsfremme i alt	7.720	9.345	

Landbrug & Fødevarer i alt	2.879	4.465	
Afsætningsfremme			
7 Deltagelse og markedsføring af økologiske fødevarer på SIAL 2016, Paris	722	722	DMG
8 Deltagelse og markedsføring til den svenske foodservicektor på GastroNord i Stockholm 2016	710	710	DMG
9 Deltagelse og markedsføring af økologiske fødevarer på BioFach 2016 i Shanghai	652	652	DMG
10 Foodserviceindsats på nøglemarkeder - Tyskland	-	505	DMG
11 Markedsadgang og muligheder for økologiekspor til nye markeder i Asien	495	495	§8
12 Opkvalificeret til Frankrig – muligheder for økologisk eksport til det franske marked	-	364	DMG
13 Foodserviceindsats på nøglemarkeder - Sverige	-	363	DMG
14 Opkvalificeret til Kina - muligheder for økologisk eksport til det kinesiske marked	-	354	DMG
15 Økologiske nøglemarkeder - markedsdata og bearbejdning	300	300	§6
Afsætningsfremme i alt	2.879	4.465	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

2. Særlig pulje: Økologisk eksportfremme

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændrings- budget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtterege
Note			
Producentforeningen Organic Denmark i alt	-	1.400	
Afsætningsfremme			
16 Udnyttelse af momentum: Fokus på øget økologisk eksport til Holland		900	\$6
17 Bane vejen for afsætning af økologiske varer til Dubai	-	500	\$8
Afsætningsfremme i alt	-	1.400	
Producersammenslutningen Bio Aus Dänemark	-	391	
Afsætningsfremme			
18 Eksport af danske økologiske fødevarer til Japan	-	391	\$8
Afsætningsfremme i alt	-	391	
Thise Mejeri a.m.b.a	-	385	
Afsætningsfremme			
19 Eksport af mælkepulverbaserede produktioer til Kina	-	385	DMG
Afsætningsfremme i alt	-	385	
Danish Food & Trading Company ApS i alt	280	280	
Afsætningsfremme			
20 Eksport af økologiske rodfrugter til Tyskland	280	280	DMG
Afsætningsfremme i alt	280	280	
Puljen i alt	10.879	16.266	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

3. Særlig pulje: National afsætningsfremme

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændrings- budget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtterege
Note			

VI. Aktiviteter fordelt på tilskudsmodtagere

Økologisk Landsforening i alt	4.800	4.800	
--------------------------------------	--------------	--------------	--

Afsætningsfremme

1 Økologisk vækst i detailhandlen	1.950	1.950	§6
2 Økologisk Høstmarked 2016	1.300	1.300	§6
3 Mere viden og inspiration til detailhandlens ansatte	650	650	§6
4 Generation Ø	500	500	§6
5 Økodag 2016	400	400	§6
Afsætningsfremme i alt	4.800	4.800	

Landbrug & Fødevarer i alt	1.600	1.600	
---------------------------------------	--------------	--------------	--

Afsætningsfremme

6 Studerende som fødevareambassadører – Økologiske Food Fighters	500	500	§6
7 Økologisk kød i detailhandlen – fra værdioplevelse til mersalg	400	400	§6
8 Øko-battles – vi skal slå et slag for økologien på erhvervsuddannelserne	300	300	§6
Afsætningsfremme i alt	1.200	1.200	

Uddannelse

9 Økologi med smag, sundhed og glæde - Læremiddel til madkundskab i grundskolen	400	400	§6
Uddannelse i alt	400	400	

SEGES i alt	995	995	
--------------------	------------	------------	--

Afsætningsfremme

10 Fremme af afsætning af bæredygtige, økologiske produkter	995	995	§4
Afsætningsfremme i alt	995	995	

Producersammenslutningen Fremme af Økologisk Kvalitets Svinekød (FØKS) i alt	766	766	
---	------------	------------	--

Afsætningsfremme

11 Sofari 2016 – mere økologisk grisekød til danskerne	766	766	§6
Afsætningsfremme i alt	766	766	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

3. Særlig pulje: National afsætningsfremme

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændrings- budget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtterege
Note			
Københavns Universitet i alt	508	508	
Afsætningsfremme			
12 Det er dyrere at spise økologi – fup eller fakta?	508	508	§4
Afsætningsfremme i alt	508	508	
Naturmælk A.M.B.A i alt	458	458	
Afsætningsfremme			
13 "BiLand - Landet med mælk og honning" Afsætningsfremme af økologisk mælk og honning	458	458	DMG
Afsætningsfremme i alt	458	458	
Landsforeningen Praktisk Økologi i alt	329	329	
Afsætningsfremme			
14 Økologiske undervisningsmaterialer til lokale økologiske ildsjæle	329	329	§6
Afsætningsfremme i alt	329	329	
Udviklingscenter for Husdyr på Friland i alt	325	325	
Afsætningsfremme			
15 Udbredelse og afsætning af økologiske produkter fra mindre landbrug	325	325	§6
Afsætningsfremme i alt	325	325	
Puljen i alt	9.781	9.781	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

4. Særlig pulje: Omlægning-, fastholdelses- og bæredygtighedstjek i primærsektoren

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændrings- budget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			

VI. Aktiviteter fordelt på tilskudsmodtagere

SEGES i alt	5.056	5.056	
--------------------	--------------	--------------	--

Rådgivning

1 Omlægningstjek med forankring i den lokale rådgivning	3.556	3.556	§2 og §3
2 Bæredygtighedstjek på økologiske bedrifter	1.500	1.500	§2 og §3
Rådgivning i alt	5.056	5.056	

Økologisk Landsforening i alt	2.814	2.814	
--------------------------------------	--------------	--------------	--

Rådgivning

3 Målrettede omlægningstjek	2.814	2.814	§3
Rådgivning i alt	2.814	2.814	

Syddansk Kvæg, Syddansk Økologi i alt	664	664	
--	------------	------------	--

Rådgivning

4 Mere økologi og øget diversitet hos primærproducenter	664	664	§2 og §3
Rådgivning i alt	664	664	

Producersammenslutningen Økologi Nord i alt	342	342	
--	------------	------------	--

Rådgivning

5 Fart på økologien i Nordjylland – tag et økologitjek!	342	342	§2 og §3
Rådgivning i alt	342	342	

Foreningen for Biodynamisk Jordbrug i alt	274	274	
--	------------	------------	--

Rådgivning

6 Biodynamiske omlægnings- og bæredygtighedstjeks	274	274	§3
Rådgivning i alt	274	274	

Puljen i alt	9.150	9.150	
---------------------	--------------	--------------	--

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

5. Særlig pulje: Udvikling af økologisk svineproduktion

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændrings- budget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			

VI. Aktiviteter fordelt på tilskudsmodtagere

SEGES i alt	1.767	1.767	
Forskning og forsøg			
1 Styrket beslutningsgrundlag og dyrevelfærd i økologisk svineavl	1.140	1.140	§4
2 Fremtidens produktionssystem: Økologiske slagtesvin henter foderet i marken (Marksvin)	491	491	§4
3 Sæt retning på avl til økologisk svineproduktion	136	136	§4
Forskning og forsøg i alt	1.767	1.767	
Udviklingscenter for Husdyr på Friland i alt	1.470	1.470	
Forskning og forsøg			
4 Bedre stalde til økologiske slagtesvin	782	782	§4
5 Udstyr til fravænningsgrise på friland	406	406	§4
Forskning og forsøg i alt	1.188	1.188	
Dyrevelfærd			
6 Udstyr til bedøvelse ved kastration i faremark	282	282	§4
Dyrevelfærd i alt	282	282	
Hans Henrik Thomsen i alt	500	500	
Forskning og forsøg			
7 Mobil slagtesvinestald til storflokkede – MOBILECOPIG	500	500	DMG
Forskning og forsøg i alt	500	500	
Puljen i alt	3.737	3.737	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

6. Særlig pulje: Grønne ildsjæle for lokal afsætning

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			

VI. Aktiviteter fordelt på tilskudsmodtagere

Fonden Københavns Madhus i alt	0	328	
Afsætningsfremme			
1 Udvikling af nye lokale veje for økologisk kødudbud til offentlige køkkener	-	328	ej statsstøtte
Afsætningsfremme i alt	0	328	
Økologisk Landsforening i alt	300	300	
Afsætningsfremme			
2 Guide for afsætning af kød fra økologiske græsningslaug	300	300	§2
Afsætningsfremme i alt	300	300	
De Økologiske Gårdbutikker i alt	300	300	
Afsætningsfremme			
3 Giv forbrugerne nye muligheder for at finde vej til lokal økologi	300	300	§6
Afsætningsfremme i alt	300	300	
SEGES i alt	300	300	
Afsætningsfremme			
4 Lokale, økologiske produkter fra de danske nationalparker	300	300	§2
Afsætningsfremme i alt	300	300	
Foreningen Smag på Landskabet	267	267	
Afsætningsfremme			
5 Det' Naturkød - et nyt koncept for økologisk kød	267	267	DMG
Afsætningsfremme i alt	267	267	
Helge Bülow i alt	240	240	
Afsætningsfremme			
6 Fælles lokal afsætning fra netværk af 'Mols Bjerpegårde' med små og mangfoldige produktioner	240	240	DMG
Afsætningsfremme i alt	240	240	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

6. Særlig pulje: Grønne ildsjæle for lokal afsætning

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			
Ostebørsen i alt	234	234	
Afsætningsfremme			
7 Lokal afsætning fra Ostebørsens nystartede økologiske oste	234	234	DMG
Afsætningsfremme i alt	234	234	
Hegnsholt Hønseri i alt	225	225	
Afsætningsfremme			
8 Økologisk Mikroslagteri på Midtsjælland	225	225	DMG
Afsætningsfremme i alt	225	225	
Seerupgaard Udvikling IVS i alt	221	221	
Afsætningsfremme			
9 Er Økoskabet den nye salgskanal i byen?	221	221	DMG
Afsætningsfremme i alt	221	221	
Havredal Praktiske Uddannelser i alt	213	213	
Afsætningsfremme			
10 Havredal Grøntsagshave – med kartofler	213	213	DMG
Afsætningsfremme i alt	213	213	
Økogårdene Skjern Enge i alt	207	207	
Afsætningsfremme			
11 Økologiske landmænd som grossister	207	207	DMG
Afsætningsfremme i alt	207	207	
Lejre Grøntsagskonsortium, i alt	198	198	
Afsætningsfremme			
12 Lejre Grøntsagskonsortium	198	198	DMG
Afsætningsfremme i alt	198	198	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

6. Særlig pulje: Grønne ildsjæle for lokal afsætning

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			
Blakgården i alt	196	196	
Afsætningsfremme			
13 Flere kunder til Blakgårdens kundebonde fællesskab	196	196	DMG
Afsætningsfremme i alt	196	196	
Comida Fødevarerådgivning i alt	175	175	
Afsætningsfremme			
14 Mindre producenters mærkning af egenproducerede fødevarer	175	175	DMG
Afsætningsfremme i alt	175	175	
Landbrug & Fødevarer i alt	142	142	
Forskning og forsøg			
15 Økologisk kaninproduktion – et pilotprojekt	142	142	§4
Forskning og forsøg i alt	142	142	
Halkær Kro og Madhus i alt	0	126	
Afsætningsfremme			
16 Madhuset i Halkær Ådal – et økologisk afsætningsløft til hele Nordjylland	-	126	DMG
Afsætningsfremme i alt	0	126	
Kernegaarden Fejø i alt	113	113	
Afsætningsfremme			
17 Oplevelser som spydspids for lokalt salg af økologiske kvalitetsfødevarer	113	113	DMG
Afsætningsfremme i alt	113	113	
Udviklingscenter for Husdyr på Friland i alt	0	80	
Forskning og forsøg			
18 Stalddørssalg af slagtefjerkræ	-	80	§4
Forskning og forsøg i alt	0	80	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

6. Særlig pulje: Grønne ildsjæle for lokal afsætning

Beløb i 1000 kr.	Budget 2016	Ændringsbudget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtterege
Note			
Landboforeningen Gefion/Økologisk rådgivning i alt	0	62	
Afsætningsfremme			
19 Mobile Hønsehuse – græsbase- rede højværdi æg til direkte salg	-	62	§2
Afsætningsfremme i alt	0	62	
Landboforening Syd	61	61	
Afsætningsfremme			
20 Godt Begyndt er Halvt Fuldendt – økologisk morgenmad – hele dagen!	61	61	§6
Afsætningsfremme i alt	61	61	
Erik Holst, Ballegaarden i alt	198	0	
Afsætningsfremme			
12 Lejre Grøntsagskonsortium	198		
Afsætningsfremme i alt	198	0	
Puljen i alt	3.392	3.988	

Supplerende oplysninger - Ændringsbudget 2016

7. Særlig pulje: Afsætningsindsats for økologiske produkter

Beløb i 1000 kr. Note	Budget 2016	Ændrings- budget 2016	Specifikation af anvendt statsstøtterege
--------------------------	-------------	--------------------------	--

VI. Aktiviteter fordelt på tilskudsmodtagere

Landbrug & Fødevarer i alt	0	1.075	
Afsætningsfremme			
1 Dansk økoeksport til Kina via netværk og vidensdeling	-	1.075	§8
Afsætningsfremme i alt	0	1.075	
Puljen i alt			
Puljen i alt	0	1.075	

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Noter til Fondens ordinære midler

Note 1. Optimering af grovfoderudbytte hos økologiske mælkeproducenter

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen.

Projektets overordnede formål er at udvikle økologien og den økologiske mælkeproduktion. Det gøres ved at forbedre udbytterne i de økologiske grovfodersædskifter. Projektet består af tre faglige arbejdsplaner, der hver især vil understøtte grovfoderproduktionen.

1. Økologisk svovl-nøgle: Der udvikles en økologisk svovlnøgle (et værktøj til beslutningsstøtte i rådgivningen).

- Litteraturgennemgang og organisering af allerede kendt viden på området. Derefter udvikles den økologiske svovlnøgle på baggrund af den tilgængelige litteratur.
- På 2-3 bedrifter måles udbytte i kløvergræs og der laves svovlanalyser af kløvergræsset. De forskellige analyser sammenlignes, og det analyseres, om der kan findes en sammenhæng mellem svovlindhold i grovfoderet, svovlindhold i husdyrgødningen og de målte udbytter i marken. Der laves interviews af de involverede landmænd med fokus på at kortlægge deres erfaringer med grovfoderudbyttens variation og sammenhæng med svovltildelingen.
- De opnåede resultater og erfaringer sammenskrives og medtages i svovlnøglen.

2. Spiretest for kløvertræthed: Der udvikles en feltmetode til at identificere graden af kløvertræthed og derved forebygge, at kløvertræthed fører til en betydelig reduktion i de økologiske kløvergræsudbytter.

- Der udvikles en standardiseret testmetode, og der udvikles et test-kit, som kan anvendes til at lave disse testdyrkninger. Testen afprøves på jord fra 20-30 jordprøver, hvor der er mistanke om, at kløver ikke kan etableres på grund af kløvertræthed. På alle bedrifter laves interviews af landmænd, der har udfordringer med kløvertræthed. Der laves registreringer på de enkelte marker: sædskifte, afgrødevalg og antal år mellem kløvergræs, sortsvalg, udlægsmetoder og tidspunkt samt gødskningsstrategi.
- Erfaringerne skrives sammen, og der udvikles en vejledning til, hvordan man undergår kløvertræthed.

3. Optimal gødskningsstrategi: Der udvikles optimale gødningsstrategier i kløvergræs, når der anvendes alm. kvæggylle, biogasgylle og dybstrøelse som gødningskilde.

- Der udvælges seks bedrifter/marker. Markerne skal være ensartede. Halvdelen af hver mark gødes med kvæggylle og den anden halvdel gødes med enten biogasgylle eller dybstrøelse. På bedrifterne registreres udbytter, kvalitet, gødningstype, kløvergræsandel, jordbundstal, opbevaringsforhold og udbringningsforhold ved interviewundersøgelse.

Note 2. Forstærket klimaindsats i økologisk landbrug

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen.

Formålet er at mindske udledning af drivhusgasser i økologisk produktion, samt øge kulstofbindingen i jorden og derved forbedre økologiens klimaprofil. Projektet indeholder:

- Opdatering og udgivelse af klimakatalog over muligheder for at reducere drivhusgasudledning for økologiske landmænd på forskellige brugstyper.
- Udvikling af værktøj til klimaoptimering samt brug af værktøjet i 40 forløb med klimaoptimering på forskellige brugstyper og 10 screeningsforløb for bæredygtighed med Risemodellen.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

- Drøftelse af resultaterne i 8 erfagrupper á fem landmænd, heraf to grupper med supplerende bæredygtighedsscreeninger.
- Beskrivelse af fem best practice klima-demo-ejendomme, hvor der holdes ét åbent hus- og debatarrangement på hver demoejendom.
- Formidling af resultater i artikler, materialeudgivelser, nyhedsbreve, på hjemmeside, ved åbent husarrangementer, m.v.

Note 3. Stabile udbytter af økologisk vinterraps

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen.

Projektets formål er at øge dyrkningssikkerheden og udbyttestabiliteten i økologisk vinterraps samt fremme den danske forsyning med økologisk protein og fedt/olie. Effekten af projektet vil være et øget areal med økologisk vinterraps samt udvikling af et dyrkningskoncept, der kan mindske angreb af rapsjordløpper i økologisk vinterraps. Dyrkningssikkerheden vil kunne øges generelt ved at indsamle og udbrede viden gennem interviews og deling af erfaringer fra landmænd, der dyrker økologisk vinterraps.

Aktiviteterne i projektet er planlagt omkring to forsøg med dyrkning af vinterraps med henblik på at finde metoder til at håndtere rapsjordløpper i økologisk vinterrapsdyrkning. Det afprøves i markforsøg, om samdyrkning af vinterraps med forskellige arter, der udvintrer, kan mindske forekomsten af rapsjordløpper i vinterraps om foråret. Forsøgene udføres med ekstern bistand fra AGROTECH A/S. Via interviews indsamles data fra 10 bedrifter, der dyrker økologisk vinterraps i 2015. Strategier, metoder og erfaringer fra bedrifterne samles i et kompendium.

Note 4. Nyt efterafgrødekoncept med økonomisk gevinst

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen.

Formålet med projektet er at få økologiske landmænd til at udnytte efterafgrøders potentiale maksimalt for at få en bedre økonomi i økologisk planteproduktion, mindre N-tab, mindre rodskudtsproblemer, mindre maskinomkostninger til efterårsharvninger, større jordfrugtbarhed, biodiversitet og C-binding i jorden. Derved bidrager projektet også til forudsætningerne for at kunne udfase konventionel husdyrgødning i økologisk dyrkning.

Projektet leverer forsøgsrapport fra to forsøg med stærke efterafgrøder etableret efter tidlig høst af hovedafgrøden. Ud fra dette og anden relevant viden udgives en manual til etablering og dyrkning af stærke efterafgrøder. Der laves økonomiberegninger og formidles resultater i faglige artikler, markmøder, temamøder og kongres.

Note 5. Den alsidige fjerkræbedrift - robust sædskifte med grovfoder og selvforsyning med protein

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Formålet er at gøre den økologiske fjerkræbedrift mere robust på parametrene økonomi og miljø, både på kort og langt sigt. Endvidere er projektets formål, at forberede økologiske fjerkræbedrifter til at blive uafhængige af ikke-økologisk proteinfoder inden for en kort årrække.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Projektet forløber over to år. I 2016 afprøves nye koncepter for dyrkning, høst og konservering af proteinfoder (AP1), og der udgives et katalog over mulige proteinkilder fra Danmark samt fordele og ulemper ved dyrkningen (AP2). I 2017 afprøves de udviklede koncepter i praksis på seks ejendomme med æggproduktion (AP3), og der formuleres koncepter for sammenhængende og simpel og robust markdrift på økologiske ejendomme med fjerkræ (AP4). Projektledelsen indeholder en massiv kommunikationsindsats vedr. projektets forløb og resultater samt intensiv dialog med målgruppen økologiske æg- og fjerkræproducenter (AP5).

1. Arbejdspakke: Udvikling og afprøvning af koncepter for proteinrig grovfoderproduktion og konservering
  - I løbet af sommeren tages hyppige slæt af rene kløverudlæg med egnet høst udstyr, f.eks. babyleaf-høster, som bruges i gartnerierne.
  - Forskellige proteinafgrøder som lupin, hestebønne og markært samt blandinger heraf, høstes før normalt høsttidspunkt med ribbehøster for at sikre en tidlig høst. Materialet ensileres eller tørres.
  - Kløver i renbestand høstes af grønpille-virksomhed og tørres til grønmel og bruges i foderblanding til fjerkræbedriftens besætning.
2. Arbejdspakke: Katalog over muligheder for proteinforsyning med økologiske egenproducerede råvarer.
  - Der gøres status på eksisterende viden om proteinkilder til økologisk fjerkræ, herunder proteinrigt grovfoder. Tilgængelige data, som udbytte, kvalitet, aminosyrer, velfærdseffekter, krævet teknik, blommemarve mv. medtages. Fordele, ulemper og økonomien beskrives for hvert foderemne. Erfaringer fra forskning, forsøg og tidligere projekter indgår og præsenteres i en sammenhæng. Effekterne på sædskifte, økonomi, arbejdstid, miljø, m.v. beskrives. Kataloget udgives som en web-version, med mulighed for opdatering med projektets senere resultater.
5. Arbejdspakke: Projektledelse, kommunikation og dialog om den alsidige fjerkræbedrift.
  - Der gennemføres tre workshops i forbindelse med gårdbesøg, hvor projektets aktiviteter og foreløbige resultater fremlægges, og perspektiver, landmændenes muligheder og evt. barrierer diskuteres.
  - Landmændenes og workshopdeltagernes input bruges i den endelige konklusion og anbefalinger fra projektet.

Note 6. Mere græs til køer i store besætninger

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen.

Projektets formål er at øge køernes græsoptagelse i store økologiske besætninger og samtidig undgå fald i mælkeydelsen i løbet af græsningssæsonen. Med en bedre udnyttelse af græsmarkerne falder foderomkostningerne pr. kg produceret mælk, og det kan være med til at fastholde mælkeproducenter med mange køer i den økologiske driftsform. Det gøres ved at udvikle og demonstrere et system med stribeafgræsning, som sikrer en ensartet og effektiv afgræsning i hele sæsonen.

Projektet indeholder afprøvninger på to store økologiske kvægbedrifter i to afgræsningssæsoner. På baggrund af disse afprøvninger udarbejdes en grundig beskrivelse af de praktiske og økonomiske aspekter ved stribeafgræsning i store besætninger, så andre økologiske mælkeproducenter kan vurdere fordele og ulemper ved at indføre systemet på egen bedrift. Erfaringerne med den intensive græsmarksstyring formidles på markvandring, ved indlæg på møder og i artikler på Økologisk Landsforenings hjemmeside og i relevante tidsskrifter.

Note 7. Lyngflis som strøelses- og rodemateriale til svin

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Hovedformålet med projektet er at forbedre dyrevelfærden i økologisk svineproduktion ved at afprøve lyngflis som rodemateriale og strøelse til svin. Grises rodeadfærd stimuleres jo mere alsidigt rodemateriale, de har til

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

rådighed, der er derfor grund til at tro, at lyngflis vil kunne beskæftige grise og hermed forebygge, at deres behov for beskæftigelse bliver til omdirigeret uhensigtsmæssig adfærd.

Projektets aktiviteter:

- Lyngflis: I projektet optimeres afhøstning, opsoldning og tørring af lyngflis med henblik på at anvende det til forskellige formål til svin.
- Lyngflis afprøves som rodemateriale i to besætninger, hvor smågrisene fravænnenes og fedes på stald. Grisenes velfærd målt som aktivitetsniveau, socialadfærd og anmærkning på slagtekroppen sammenlignes med hold, som ikke får tildelt lyngflis.
- Gødning: Lyngflisens indhold af næringsstoffer og kulstof analyseres, og potentialet for import af næringsstoffer og kulstof til økologiske arealer beregnes. Endvidere analyseres indholdet af næringsstoffer i lyngflisen, når den igen fjernes fra slagtesvinenes udeareal. Lyngflisens evne til at opsamle dyrenes gødning beregnes

Note 8. National strategi for øgede udbytter

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets overordnede formål er at opnå bedre økonomi og mindre miljøbelastning i produktionen ved at øge udbytterne i det økologiske markbrug. Der skal udarbejdes en beskrivelse og afgrænsning af de udfordringer, der ligger i opgaven. I den forbindelse samler ICROFS, Seges Økologi og Økologisk Landsforening den nødvendige viden i et syntesearbejde, der identificerer og kvantificerer de udbyttebegrænsende faktorer. Syntesen skal være et oplæg til en national strategi for øgede udbytter i økologiske afgrøder, som de delta-gende partnere så vil arbejde for at få realiseret i de kommende år. Projektet gennemføres i samarbejde med SEGES jf. note 22.

Note 9. Innovative økologiske dyrkningssystemer - Økologi i sporet (ØKOSPOR)

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål er at udvikle nye, fuldt automatiserede, økologiske dyrkningssystemer til produktion af grønsager, grovfoder og konsumafgrøder. De nye dyrkningssystemer vil være baserede på:

- Dyrkning i bede, hvor flere typer hjælpeafgrøder, som er sået i rækker imellem afgrøderne, bidrager til at optimere det økologiske næringsstofkredsløb.
- Pløjefri dyrkning, hvor ukrudtstryk reduceres ved brug af hjælpeafgrøder, teknik og management.
- Faste kørespor, CTF (Controlled Traffic Farming vha. GPS).
- Nye redskaber og digitale teknologier, f.eks. til varsling af rettidige behandlinger.

I 2016 vil projektet fokusere på at opsamle og bearbejde de fundne resultater fra forsøgsarealerne, som i et vist omfang også vil blive videreført i 2016. Samtidig skal rådgivningskoncepterne vedrørende dyrkning i faste kørespor færdigudvikles og lanceres.

Note 10. Nyt økologisk sortiment af bitre kål og rodfrugter med sundhedsmæssig signifikant effekt

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets overordnede formål er at forbedre økologisk omlægning og folkesundhed via et diversificeret sortiment af nye sorter af kål og rodfrugter, med signifikant sundhedseffekt.

Projektet forløber over fire år og omfatter tre arbejdsplaner. De første tre år gennemføres screeninger og dyrkningsforsøg hos avlere, og der gennemføres test i køkkener og hos forbrugere. I 2019 udmøntes erfaringerne i anbefalinger vedr. sortiment, dyrkning, håndtering og opskrifter, der fremmer forbruget af de mest effektfulde grønsager. Projektets aktiviteter er:

- Screening og dyrkning af sorter fra bl.a. nordisk genbank med højt indhold af stærke og bitre stoffer.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

- Test af grøntsagernes brugs- og smagsmæssige egenskaber i offentlige køkkener og hos forbrugere.
- Kvalificering og formidling af viden til landmænd, køkkener og forbrugere om projekt og effekter.

Note 11. Nye veje til viden om økologi

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at øge vidensniveauet om merværdien i de økologiske produkter hos både forbrugere og storkøkkenansatte og derigennem skabe loyale forbrugere og fagpersonale, der kan være med til at fastholde og udvikle den økologiske afsætning i både detailhandel og foodservice. Et centralt element i projektet er at bruge internetdata og samtaler på sociale medier til at forme indholdet i magasinerne og den øvrige kommunikation gennem projektet. Aktiviteterne er:

- En løbende online-kommunikationsindsats med et mål om at nå 120.000 forbrugere hver eneste måned med fakta-baseret onlinekommunikation om økologi – fx via grafiske illustrationer af en given økologisk produktionsgren, aktiverende indslag som konkurrencer, test af viden, opfordringer til at dele billeder af gode øko-oplevelser og guidestof m.v.
- Netværksbaseret kommunikation, der får viden bredere ud via samarbejdspartneres online og trykte platforme – fx DN, Dyrenes Beskyttelse, samt offentlige og private kantiner som fx Vestas og kantinen på Herlev Sygehus.
- En PR-indsats, der sikrer formidling af viden om økologi i relevante medier, primært livsstilsblade og madblade, samt ugeaviser og de landsdækkende avisers forbrugertillæg og medier med relevans for foodservice-sektoren.
- Et magasin, der udkommer tre gange i projektperioden. Hvert magasin versioneres og når dermed både ud til forbrugere og det køkkenfaglige personale: Dermed i alt seks magasiner.

Note 12. Viden der flytter - foodservice

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at indsamle og fortolke svært tilgængelig viden og data om økologi, som er målrettet beslutningstagere på højere niveau og som dermed kan medvirke til at øge afsætningen af økologiske fødevarer i foodservicesektoren. Denne viden skal gøres tilgængelig og synliggøre synergien mellem de forskellige områder. Materialet skal være af en sådan karakter, at den kan bruges af beslutningstagere hos f.eks. kommuner og virksomheder, der hermed får et dokumenteret grundlag at træffe beslutninger på ift. at fastholde, udvikle eller komme i gang med økologi.

Aktiviteterne er:

- Screening af relevante personer/organisationer/virksomheder til netværksgruppen.
- Etablering af netværksgruppe med videnspersoner, der skal kunne præcisere og kvalificere data.
- Fortolkning af indsamlet viden i samarbejde med netværksgruppen
- Udarbejdelse af: Præsentationsmateriale målrettet beslutningstagere, Øko-faktaark "sådan når du regeringens 2020 plan" og evt. små film og interviews
- Præsentation af materialet overfor samarbejdspartner og andre organisationer, der arbejder med udbredelse af økologi.
- Præsentation af materialet over for beslutningstagerne på udvalgte kongresser, årsmøder og i virksomhedsnetværk.

Note 13. Flere økologiske biogasanlæg for bedre økonomi og mindre miljøbelastning

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Formålet med projektet er at få øgede udbytter, forbedret økonomi og reduceret miljø- og klimabelastning ved at fremme udbredelse af økologiske biogasanlæg som instrument til at styrke næringsstofforsyning og recirkulering af restprodukter i den økologiske produktion.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Der udgives en drejebog for planlægning, etablering og drift af økologiske gårdbiogasanlæg, hvor der er indsamlet viden fra danske og EU-projekter, samt fra to nye danske gårdanlæg. Der udgives et biomassekatalog, der gør det nemmere for økologiske landmænd og driftsledere på fællesanlæg at samarbejde om at udnytte biomasse, som må anvendes på økologiske arealer. Der holdes åbent hus på de to nyopførte og idriftsatte økologiske gårdbiogasanlæg i Åbenrå og Ølgod, og der udgives pjecer om de to anlæg, hvor driftsresultaterne følges løbende og formidles via faglige artikler, nyhedsbreve og information på hjemmesiden.

Note 14. Fakta om økologisk æg- og slagtekyllingeproduktion

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Hovedformålet med projektet er at tiltrække flere økologiske æg- og slagtekyllingeproducenter og på den måde medvirke til at efterkomme den stigende efterspørgsel på økologiske æg og slagtekyllinger. Projektet skal tilvejebringe og beskrive gode og praktiske eksempler på, hvordan man etablerer en økologisk fjerkræproduktion – både økologisk ægproduktion og økologisk slagtekyllingeproduktion. Projektet skal beskrive faktuelle krav til en sådan produktion, så potentielle nye producenter kan se muligheder og udfordringer.

Materialet vil være i form af faktaark samt tre you-tube film, som beskriver de tre produktionsformer (økologisk ægproduktion, økologisk slagtekyllingeproduktion og ægproduktion med mobile hønsehuse). I projektet vil der desuden blive arrangeret, udbudt og gennemført fem arrangementer med besøg på ejendomme med økologisk fjerkræproduktion (tre ægproducenter og to slagtekyllingeproducenter). Målgruppen af deltagere ved disse besøg er landmænd og studerende på landbrugsskoler, som målrettet overvejer en økologisk fjerkræproduktion.

Note 15. Forsøgsviden om økologisk kløvergræsproduktion

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen.

Formålet er at sikre en fortsat udvikling af den økologiske produktion gennem højere udbytter i økologiske kløvergræsmarker. Der dyrkes kløvergræs på 1/3 af det økologiske areal, og på økologisk kvægbrug dyrkes der kløvergræs på 60-75 pct. markerne. Målet er at øge udbytte og kvalitet i de økologiske kløvergræsmarker ved at tilvejebringe den nødvendige viden om gødsning med kvælstof, kalium og svovl. Svovl har vist sig at være på et kritisk lavt niveau i halvdelen af mineralstofanalyserne af økologiske kløvergræs til 1. slæt.

Der vil gennem forsøg blive tilvejebragt den nødvendige viden om gødsning med kvælstof, kalium og svovl med fokus på udbytte, kvalitet (særlig fokus på proteinindhold) og betydningen for balancen mellem kløver og græs i marken. Der vil også blive lagt vægt på anvendelse af planteanalyser og kløverbestemmelse som værktøj til at fastlægge den korrekte gødsning af den enkelte mark. Der vil blive udarbejdet et værktøj som kan støtte landmænd og konsulenter i at vurdere kløverandelen i marken.

Målet er også at forbedre sammensætningen af græsarterne, så kløvergræsmarkerne er produktive i flere år. Der blev i 2013 udlagt forsøg med forskellig sammensætning af kløvergræsblandinger for at undersøge, hvordan blandinger skal sammensættes for at have en optimal produktion set over 5 brugsår. 2016 er 3. brugsår, og i dette år bliver forsøgsarealerne plejet, så de er klar til at give en hel unik viden om produktionen i 4. og 5. brugsår i 2017 og 2018.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 16. Næringsstofferne retur til markerne – køreplan og aktion

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen.

Det primære formål med projektet er at skabe grundlag for, at restprodukter og affald fra industrien og samfundet fremadrettet bliver anvendt som gødningskilder i økologisk landbrug. Det er afgørende at få skabt en struktur og dynamik, der gør det muligt at anvende langt flere gødningskilder, end det er tilfældet i dag. Når dette er opfyldt kan to andre vigtige formål lykkes, nemlig en fortsat vækst af det økologiske areal og udfasning af konventionel husdyrgødning som gødningskilde. Projektet tilrettelagt således, at der er fokus på afklaring, oplysning og implementering af varige strukturer, der skal sikre, at recirkulering til økologisk jordbrug bliver en succes.

Der laves et beregningsværktøj, hvor kravet er, at det skal give en overskuelig oversigt over gødningskilder og økonomien i de enkelte gødningsmidler. Der bliver fokuseret på pris, sammensætning af næringsstoffer, opbevaring- samt transport- og udbringningsomkostninger.

Mere økologi kræver flere næringsstoffer. Der bliver derfor på længere sigt behov for også at recirkulere en betydelig del af de store mængder af næringsstoffer, som findes i spildevand, selvom dette i øjeblikket ikke er tilladt i økologisk jordbrug. I arbejds pakken sættes fokus på de områder, hvor der kan blive behov for at justere på de økologiske regler.

Der ska laves et overblik over lokale organiske affaldsprodukter, deres praktiske håndtering i økologisk jordbrug og udnyttelse af næringsstofferne ved en koordinering, og om muligt, en blanding af de enkelte næringsstofkilder til en mere velegnet sammensat gødning til lokale økologiske jordbrug. Dette foregår ved udvalgte lokale økologiske landmænd sammen med tilhørende udvalgte lokale kommuner. Deltagerne engageres i brug og udnyttelse af den lokale affaldsbiomasse, og erfaringerne indgår i en erfaringsopsamling og vidensdeling til andre landmænd. I dette arbejde, der bygger videre på indsatsen i 2015, vil der bl.a. være fokus på markernes næringsstofbalance ved brug af restprodukter, økonomi, praktisk håndtering og krav til sædskifter.

Med henblik på at inspirere de økologiske landmænd og forbedre rådgivningen om effekterne af restprodukter til gødning gennemføres to markforsøg med udvalgte gødningstyper. I tilknytning til forsøgene afholdes markvandring for landmænd og andre interesserede.

Note 17. Styrket konkurrenceevne i økologisk mælkeproduktion

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen.

Formålet med projektet er at udvikle og implementere indsatser, som kan sænke fremstillingsprisen på økologisk mælk med 20-30 øre pr. kg EKM i gennemsnit på de økologiske bedrifter de næste to år. Det sker ved at fokusere på forbedringer af markudbytte, foderproduktion og grovfoderkvalitet samt mælkeydelse, energidnyttelse og optimal fodring i stalden. Projektet dækker 32 økologiske mælkebedrifter og omfatter følgende aktiviteter:

- Analysere årsager til en svag udvikling af effektiviteten i marken og stalden hos økologiske mælkeproducenter
- Udvikle rådgivningen, så bedriftsspecifikke tiltag i mark og stald i højere grad har en positiv effekt på nøgletal og økonomisk resultat
- Specifikt at vurdere mulighederne i valg af økonomisk optimalt foder- og ydelsesniveau til malkekøer under aktuelle og skiftende prisforudsætninger

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

- Anvise virkemidler til at opnå højere udbytter i markbruget, som er koblet til et økonomisk optimalt foder-niveau i stalden
- Formidle projektets resultater til den økologiske mælkesektor.

Note 18. Strategisk bæredygtig udvikling på økologiske bedrifter

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen.

Det er projektets formål at sikre, at de anvisninger, og den viden, der opnås gennem hver RISE bæredygtighedsanalyse, fører til øget bæredygtighed på bedrifterne, som fremmer afsætning og afsætningsikkerhed af bedrifternes produkter. I et tæt samspil mellem 7 casebedrifter og 10 certificerede bæredygtighedskonsulenter udvikles en rådgivningsmodel for strategisk bæredygtig udvikling på økologiske bedrifter. Projektet anvender velafprøvede værktøjer for strategisk rådgivning på landbrugsbedrifter.

I 2015 er der i nærværende projekt udarbejdet en situationsanalyse for hver bedrift, hvor resultaterne af bæredygtighedsanalysen, eksisterende strategier, handleplaner, udfordringer, værdier og drømme er inddraget. Der er formuleret en vision, en strategisk målsætning og konkrete handlingsplaner med milepæle til fremme af bedriftens bæredygtighed. Landmændene implementerer handlingsplanerne over en periode på ca. 15 måneder i 2015 og 2016. I samme periode udføres kvartalsvis opfølgning, hvor der gøres status for hver handlingsplan, uventede problemer diskuteres og modellen evalueres. Efter høsten 2016 udføres en RISE bæredygtighedsanalyse på hver bedrift. Denne sammenlignes med analyseresultaterne fra 2014. Landmanden får et billede af betydningen af hans indsats, ikke bare på bundlinjen, men et helhedsbillede af hvordan de valgte forandringer påvirker alle parametre i indsatsen frem mod en mere bæredygtig økologisk produktion på bedriften. Med udgangspunkt i erfaringerne tilrettes modellen. Der udarbejdes en kort og klar manual for strategisk bæredygtighedsarbejde på økologiske bedrifter.

Note 19. Differentieret avl af økologiske grise

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen

Projektets formål er at forsyne de økologiske svineproducenter med en praktisk vejledning, der gør det nemt at vælge sæd, som bedst muligt matcher prioriteringen i den økologiske svineproduktion.

Prioriteringen/avlsmålene defineres i et parallelt projekt kaldet "VIPiglet". Indholdet i projektet består af følgende: Fastsættelse af de økonomiske værdier af produktionsegenskaberne i økologisk produktion. Dette sker primært ud fra økonomiske værdier, som fastsættes i "Grundlag for beregnet notering for økologiske smågrise" og offentliggøres af Videncenter for Svineproduktion. På basis heraf og det i forvejen formulerede avlsmål for økologiske grise, beregnes et økologisk avlsindeks. Der udformes en "økologisk" rangeringsliste.

Note 20. Afskallet havre til økologiske husdyr

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen

Havre har en række unikke foderegenskaber, som pt. ikke udnyttes i foderforsyningen til økologiske husdyr. Projektets formål er at undersøge potentialet ved afskallet alm. havre som højværdifoder. Havre er den mest

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

dyrknings sikre økologiske vårsædsart, havre giver det højeste udbytte i foderenheder (FE) pr. ha, har den bedste proteinsammensætning og har dobbelt så højt indhold af fedtsyrer sammenlignet med de øvrige kornarter. Den høje andel af skaller nedsætter dog havrens foderværdi. I projektet arbejdes med afskalning og fodring med havre. Perspektiverne i fodring med afskallet havre udforskes gennem følgende aktiviteter. Markforsøg: 10–15 havresorter afprøves, og deres fordringsmæssige værdi afdækkes. Der findes sorter med bedre foderegenskaber end dem, der dyrkes i dag. Der er fokus på FE pr. kg tørstof, proteinindhold, protein-kvalitet, fedtsyreindhold, fiberindhold og skalprocent. Ved Afskalningsforsøg på gårdanlæg undersøges havresorternes egnethed til afskalning. Afskalningens indvirkning på foderværdien varierer efter skalprocent og afskalningsegenskaber.

Fjerkræbedrifter: Havre skal afskalles, hvis det skal bruges som foder til fjerkræ. Et fodringsforsøg med slagtekyllinger samt erfaringer fra ægproducent Jan Volmer skal beskrive, hvordan afskallet havre bedst anvendes i praksis.

Kvægbrugsbedriften: Hvilke muligheder ligger der i fodring med ren- og afskallet havre til økologisk malkekvæg? Kan havre blive en væsentlig fedtkilde?

Svinebedriften: Det skal undersøges, hvordan og hvor meget havre kan indgå i svineproduktionen.

Projektets overordnede fokus vil være at gøre havre mere anvendelig som foderkorn samt, at bidrage med essentielle aminosyrer til udfasningen af de sidste 5 pct. konventionelle fodermidler.

Note 21. Øget selvforsyning med økologisk proteinfoder baseret på foderkål

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen

Projektets formål er skabe grundlaget for, at foderkål af forskellige korsblomstrede-arter, kan blive en ny højværdi proteinafgrøder til det økologiske jordbrug.

Sortsmateriale og erfaringer hentes fra Storbritannien, hvor der anvendes forskellige arter af foderkål heriblandt grønkål, foderraps og turnips. De udmærker sig ved højt indhold af fordøjeligt kulhydrat, højt proteinindhold, stor biomasseproduktion, robusthed og, at de i modsætning til havekål dyrkes med almindelige landbrugsmaskiner. Dyrkningsomkostningerne ved ca. 7.000 FE/ha vil være på niveau med majs og helsæd. Mange sorter er vinterfaste, har meget dybe rødder og vil kunne bidrage til at fastholde næringsstoffer i et økologisk sædskifte, idet de kan holde jorden dækket i efterår og vinter.

Effekten af projektet for fjerkræ- og svineholdet er, at ensilage eller grønpiller af foderkål vil kunne bidrage med aminosyren methionin, som er den største mangelvare i sammensætningen, når der skal omstilles til 100 % økologisk foder. Foderkålen skal være med til at opretholde produktionen og dyrevelfærd, når de konventionelle foderkomponenter udfases. For kvæg er foderkålen interessant pga. et lavt PBV- og højt AAT-indhold samt høj smagelighed. Ensilage af foderkål vil bidrage til bedre proteinoptagelse.

Projektet indeholder følgende aktiviteter:

- Dyrkningsforsøg med forskellige arter og sorter af foderkål.
- Analyse af fodringsrelevante indholdsstoffer herunder proteinindhold og aminosyresammensætning.
- Forsøg med forskellige lagringsmetoder, ensilering i wrapballer, presning, pelletering og nedtørring
- Smagbarhedstest af ensileret foderkål for æglæggende høner, slagtesvin og kvæg.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 22. Sunde maver – sunde grise

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer / Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne / Det danske landdistriktsprogram / Erhvervsudviklingsordningen

Projektets formål er at udvikle et foder, der minimerer problemet med diarré hos fravænnede grise. Erfaringer fra Holland har vist, at et fermenteret og/eller syrnede foder baseret på ensileret kolbemajs (CCM) er en spændende mulighed, der også bør afprøves under danske forhold.

Effekten vil være sunde grise og højere dyrevelfærd - mindre forbrug af antibiotika, kobber og zink, og bedre økonomisk udbytte for landmanden. Endvidere vil projektet skabe et fundament til at kunne arbejde videre med fermentering og behandling af korn.

Indholdet i projektet består af screening af bakterieflora i gødning hos fravænnede grise, der fodres traditionelt. Der afholdes en workshop, hvor bud på alternativer til kobber og zink præsenteres og diskuteres, og der udvælges tre alternativer til pilottest. Ligeledes foretages en screening af fravænnede grise, der fodres alternativt, og resultaterne formidles.

Note 23. Afskallet havre til økologiske husdyr

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål er at undersøge potentialet ved afskallet alm. havre som højbæredifoder. Havre er den mest dyrkningssikre økologiske vårsædsart. Havre giver det højeste udbytte i foderenheder (FE) pr. ha og har den bedste proteinsammensætning. Havre har dobbelt så højt indhold af fedtsyrer sammenlignet med de øvrige kornarter. Den høje andel af skaller nedsætter dog havrens foderværdi. I projektet arbejdes med afskalning og fodring med havre. Projektets overordnede fokus vil være at gøre havre mere anvendelig som foderkorn samt, at bidrage med essentielle aminosyrer til udfasningen af de sidste 5 pct. konventionelle fodermidler.

Perspektiverne i fodring med afskallet havre udforskes gennem følgende aktiviteter:

- Markforsøg: 10–15 havresorter afprøves, og deres fordringsmæssige værdi afdækkes. Der findes sorter med bedre foderegenskaber end dem, der dyrkes i dag. Der er fokus på FE pr. kg tørstof, proteinindhold, proteinkvalitet, fedtsyreindhold, fiberindhold og skalprocent. Ved Afskalningsforsøg på gårdanlæg undersøges havresorternes egnethed til afskalning. Afskalningens indvirkning på foderværdien varierer efter skalprocent og afskalningsegenskaber.
- Fjerkræbedrifter: Havre skal afskalles, hvis det skal bruges som foder til fjerkræ. Et fodringsforsøg med slagtekyllinger samt erfaringer fra ægproducent Jan Volmer skal beskrive, hvordan afskallet havre bedst anvendes i praksis.
- Kvægbrugsbedriften: Hvilke muligheder ligger der i fodring med ren- og afskallet havre til økologisk malkvæg? Kan havre blive en væsentlig fedtkilde?

Note 24. Optimering af mekanisk ukrudtsbekæmpelse (OptiMek)

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Medfinansiering af initiativer under EU-programmer

Ukrudt koster store udbyttetab i økologisk planteavl. Samtidig indsnævres mulighederne for herbicidanvendelse især i mindre konventionelt dyrkede afgrøder. OptiMek har derfor til formål at udvikle og demonstrere effektive mekaniske alternativer til den nuværende praksis for ukrudtsbekæmpelse. Målet for hele projektet er at øge udbyttet og dyrkningssikkerheden i økologiske markafgrøder med 5–10 %, samt sikre fortsat dansk produktion af udvalgte afgrøder f.eks. havefrø og fabriksroer. SEGES er en af 7 partnere i projektet og varetager både faglige opgaver og projektledelsen.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

De konkrete effekter af aktiviteterne i 2016 vil være fortsat erfaringsopsamling vedrørende effekter af konsekvent radrensning på to økologiske demonstrationsejendomme og evaluering af disse, demonstration af mekanisk ukrudtsbekæmpelsesteknologi, resultater fra markforsøg (Landsforsøg) med mekanisk rensning, opsummering af projektets erfaringer inden for mekanisk ukrudtsbekæmpelse, samt formidling, projektledelse og afslutning af de planlagte OptiMek-aktiviteter hos alle projektets partnere.

Indhold SEGES aktiviteter 2016:

- Afsluttende erfaringsopsamling og dokumentation af effekt på to økologiske landbrug, som anvender radrensning i forbindelse med aktiviteten 'Kortlægning af ukrudtsforekomst i økologiske marker over flere år', formidling af 1 års resultater.
- Demonstrationsdag i marken med forskellige teknologier, som øger effekten af mekanisk ukrudtskontrol.
- Landsforsøg med mekanisk ukrudtsbekæmpelse fortsættes i økologisk dyrket korn og hestebønne, og der laves økonomiberegninger om mekanisk ukrudtsbekæmpelse på baggrund af 3 års forsøg.
- Åben markdag på bedrift, som benytter konsekvent rækkedyrkning.
- Projektledelse og formidling, afsluttende rapportering både internt og eksternt, afsluttende formidlingsindsats og temamøde.

Note 25. Rødkløver – en sikker kvælstofgødning

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Forskning og forsøg

De økologiske planteavlere mangler kvælstof til deres afgrøder, og ambitionen om en udfasning af konventionel husdyrgødning øger behovet for alternative gødningsmidler yderligere. Projektets formål er, at efterafgrøder af kløver vil indgå som en naturlig del af gødningsplanen hos de økologiske planteavlere. Kløverkvælstof er billigt kvælstof, der giver et værdifuldt supplement til de fosfor- og/eller kaliumholdige restprodukter, som for eksempel komposteret husholdningsaffald og have-parkaffald.

Forsøg ved Aarhus Universitet har vist, at udlæg af både hvid- og rødkløver kan øge udbytterne betydeligt i en efterfølgende vårkornafgrøde. Alligevel har kun ganske få økologiske planteavlere taget ideen til sig. Barrierer er sandsynligvis problemer med at styre rodudviklingen, at kløver ikke indgår i gruppen af pligtige efterafgrøder – og endelig gamle vaner hos landmænd og konsulenter, som kan være vanskelige at ryste af sig.

Projektet vil producere lokale udbyttedata gennem markforsøg, hvor rødkløver udlægges tidlig forår i vinter-rug hos økologiske planteavlere rundt i landet. Året efter måles eftervirkningen i en vårsædsafgrøde. For at reducere betydningen af år gentages forsøget med udlæg og eftervirkning, således at forsøget i alt ruller over tre år. Til markforsøgene, der vil give robuste data, knyttes en kampagne, hvor landmændene opfordres til at etablere prøve-arealer med kløverefterafgrøder i vår- eller vintersæd. Udbytter fra markforsøgene og erfaringer fra landmændene samles, der regnes økonomi på metoden og udarbejdes dyrkningsvejledning. Derudover gennemføres en generel formidling til erhvervet gennem de kendte kommunikationsveje.

Note 26. National strategi for øgede udbytter i økologiske afgrøder

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets overordnede formål er at opnå bedre økonomi og mindre miljøbelastning i produktionen ved at øge udbytterne i det økologiske markbrug. Der skal udarbejdes en beskrivelse og afgrænsning af de udfordringer, der ligger i opgaven. I den forbindelse samler ICROFS, Seges Økologi og Økologisk Landsforening den nødvendige viden i et syntesearbejde, der identificerer og kvantificerer de udbyttebegrænsende faktorer. Syntesen skal være et oplæg til en national strategi for øgede udbytter i økologiske afgrøder, som de delta-gende partnere så vil arbejde for at få realiseret i de kommende år. Projektet gennemføres i samarbejde med Økologisk Landsforening jf. note 8.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 27. Græsmarkurtens betydning for ægkvaliteten

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål er at undersøge om grovfoder, og specielt om udvalgte urter i grovfoder til økologiske høner påvirker æggenes kvalitet med hensyn til indhold af sundhedsfremmende stoffer, herunder flerumættede fedtsyrer, smag og æggeblommens farve.

Projektet indledes med indsamling af eksisterende viden, som danner basis for valg af urter i græs / urteblandingerne. Der skal desuden udarbejdes en rapport, der samler den eksisterende viden. Der udføres forsøg hos 2 økologiske ægproducenter, hvor der indledningsvist fodres med almindeligt grovfoder (ensilage), herefter frisk (grønt) græsurteblanding, herefter med ensilage af græsurteblanding og endelig efterfølgende med almindeligt grovfoder. De anvendte græs/urte blandinger dyrkes på ejendommene og selve dyrkningen, høst og konservering er en del af projektet. Der skal udarbejdes en dyrkningsvejledning.

Der samarbejdes herudover med projektet "Den alsidige fjerkræbedrift – med robust sædskifte med grovfoder og selvforsyning med protein" under Økologisk Landsforening, hvorved effekten på ægkvaliteten af de grovfodertyper, som er planlagt i dette projekt, vil blive undersøgt. Der vil desuden blive undersøgt æg fra høner, som ikke har fået grovfoder.

Note 28. Økologiske markforøg – højere udbytter og mere robust produktion i kløvergræs og vårsæd

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål er at sikre en fortsat udvikling af den økologiske produktion gennem højere udbytter og mere robuste økologiske afgrøder. Der fokuseres på afgrøder, der er udbredt i den økologiske dyrkning; kløvergræs (1/3 af arealet) og vårsæd (1/5 af arealet). Det er afgrøder, hvor de økologiske landmænd er helt afhængige af succes for at sikre en stabil og økonomisk bæredygtig produktion. Der gennemføres markforsøg indenfor to indsatsområder.

Kløvergræs: Der sammensættes og afprøves nye holdbare kløvergræsblandinger med større artsdiversitet, så markerne kan anvendes i mere end 3 år, samtidig med at udbytte og kvalitet fastholdes i alle produktionsår.

Vårsæd: Betydningen af udsædsmængde, udsædens vitalitet, sortsvalg, arts- og sortsblandinger for afgrødens udbytte, robusthed og ukrudtskonkurrence. Det afprøves ved forskellige gødningsniveauer i marker med moderat udbytniveau og ved forskellige ukrudtsstrategier, herunder rækkedyrking. Det vil være muligt at vurdere potentialet i de enkelte tiltag op mod hinanden og mod landmandens egen praksis i de enkelte marker.

Note 29. Hvordan kan grise født med charme få sunde tarme?

Tilskudsmodtager: Aarhus Universitet

Hovedformål: Forskning og forsøg

Formålet med dette projekt er derfor at tilvejebringe viden om, hvordan tarmens robusthed hos økologiske fravænnede grise kan øges, således af fravænningsdiarre kan forebygges uden brug af ekstra kobber og zink. Projektet vil undersøge, hvorledes bakteriefloraen i tarmen påvirkes af soen og fravænningsstrategien, samt om anvendelse af 'sunde' tarmbakterier i form af probiotika kan øge tarmens robusthed overfor infektion. Effekten af resultaterne er at tilvejebringe forskningsbaserede strategier og information, der kan reducere forekomsten af mavetarmlidelser hos økologiske svin med deraf følgende positiv effekt på produktivitet, sundhed, dyrevelfærd og svineproduktionens image.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Projektet består af tre faser, som koordineres i tæt samarbejde mellem projektets hovedaktører: Århus Universitet, Institut for Husdyrvidenskab (AU) og SEGES Økologi. I Fase I udvælges de økologiske svineproducenter, hvorfra grisematerialet til projektet leveres; i Fase II undersøges bakteriefloraens sammensætning og mavetarmsundheden, og Fase III vil bestå af en analyse af datamaterialet og evaluering af det i forhold til den forskningsbaserede viden, der foreligger om grises mavetarmsundhed, og komme med løsningsbaserede strategier for, hvorledes forekomsten af diarre hos økologiske svin kan forebygges.

Note 30. G x E mellem økologiske og konventionelle systemer

Tilskudsmodtager: Aarhus Universitet

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets overordnede formål er at forbedre økonomien for økologiske mælkeproducenter og konventionelle mælkeproducenter, der anvender et afgræsningsbaseret system. For at nå dette mål undersøges, om der findes genotype x miljø (G x E) vekselvirkninger mellem økologiske (afgræsningsbaserede) og konventionelle (majs- og kraftfoderbaserede) produktionssystemer for økonomisk vigtige egenskaber, der er relateret til sygdom, frugtbarhed og ydelse samt sundhedsfremmende fedtsyrer i mælk. Derudover undersøges effekten af at tage højde for G x E vekselvirkninger i avlsværdiurderingen og avlsplanlægningen på avlsmæssig fremgang og indavlsstigning i en genomisk avlsplan med henblik på en opdeling af de aktuelle populationer i en konventionel linje og en økologisk linje. Formål 1 undersøges vha. data fra Kvægdatabasen, mens formål 2 undersøges vha. avlssplanssimuleringer.

Leverancen i dette projekt er således et beslutningsstøttværktøj, så beslutningstagere inden for kvægavl kan træffe informerede valg af 1) modeller til avlsværdiurdering og 2) mulighederne for linjeopdeling i konventionelle og økologiske linjer.

Note 31. Mere dialog i kæden – styrket dialog og samarbejde i foodservicekæden

Tilskudsmodtager: Landbrug & Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Afsætningen af lokale økologiske fødevarer er stigende inden for foodservice og der er potentiale for mere, men branchen er meget udfordret af manglende gennemsigtighed i forhold til viden om hinandens behov og muligheder. Landbrug & Fødevarer er ved flere lejligheder blevet opfordret til at initiere et samarbejde, med det formål at skabe en bedre og mere gennemsigtig dialog mellem aktørerne, defineret ved producenterne, grossisterne og køkkenerne. Da det ikke tidligere har været muligt at etablere formaliserede samarbejder mellem de tre aktørgrupper, skal dette projekt danne rum for mere dialog, og dermed skabe tillid mellem aktørerne. Projektet "Mere dialog i kæden" vil med to workshops skabe et samarbejdsforum, der med toneangivende aktører inden for foodservicesektoren, er sigtet mod at være begyndelsen på et mere langsigtet samarbejde, som skal sikre gensidig gennemsigtighed og viden om aktørernes udfordringer og muligheder. Resultaterne af de to workshops præsenteres i en rapport, der offentliggøres og præsenteres på Landbrug & Fødevarers Fødeveder dag i efteråret 2016.

Note 32. Økologiske Køkkenroser

Tilskudsmodtager: Landbrug & Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at bidrage til øget afsætning af økologiske fødevarer i foodservicesektoren ved at fremhæve og hædre storkøkkener, som det seneste år har ydet en ekstraordinær indsats i forhold til at integrere økologiske fødevarer i deres produktion. Årets Økologiske Køkkenroser til storkøkkener er en aktivitet, hvor køkkener i landets fem regioner, på baggrund af opstillede kriterier, ansøger om at vinde æren i deres respektive region, og blive hædret med Økologiske Køkkenroser. På Landbrug & Fødevarers Fødeveder dag i efteråret uddeles Økologiske Køkkenroser til de køkkener, der har gjort en særlig, bemærkelsesværdig indsats for at øge andelen af økologiske fødevarer i deres produktion. Selve konkurrenceaktiviteterne i projektet tilrettelægges og afvikles på en måde, så der foregår en effektiv formidling af de økologiske budskaber overfor en meget bred gruppe af ansatte i foodservicesektoren. Dermed understøttes en øget afsætning og anvendelse af økologiske produkter.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 33. Øko-opkvalificering af indkøbere fra nøglemarkeder

Tilskudsmodtager: Landbrug & Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at øge afsætningen af økologiske fødevarer på udenlandske markeder. Projektet vil gøre dette igennem identifikation og inspiration af nøglepersoner fra de mest relevante markeder. Disse personer er både gate keepere samt inspiratorer på deres respektive markeder. Viden videregivet til disse personer har derfor potentielt mulighed for at nå mange interessenter. Indsatsen vil bestå af en grundig introduktion til produktion og forædling af økologiske føde- og drikkevarer. Deltagerne inviteres til at deltage på en bustur der tager dem rundt i det økologiske landskab. De vil stifte bekendtskab med produktionsmetoder fra frø til færdigt produkt. Imellem stoppene vil der være oplæg i bussen, hvor problemstillinger som "økologi kontra økonomi" bliver diskuteret.

Note 34. Få styr på økologien – læremiddel 7. – 9. klasse

Tilskudsmodtager: Landbrug & Fødevarer

Hovedformål: Uddannelse

Der udarbejdes et fællesfagligt læremiddel om økologi til 7. – 9. klasse, som kan bruges i et fællesfagligt undervisningsforløb om "Produktion med bæredygtig udnyttelse af naturgrundlaget". Læremidlet udarbejdes i et samarbejde mellem Landbrug & Fødevarer (L&F) og Danmarks Naturfredningsforening (DN) med sparring fra pædagogisk konsulent for naturfag fra Center for Undervisningsmidler (VIA CFU) med henblik på at sikre, at materialet rammer den nye skolereforms ændrede krav og nye kompetencemål og dermed opfylder skolerens behov. Læremidlet er rettet mod undervisningen i alle tre naturfag og gør det lettilgængeligt for lærerne at sætte økologi på dagsordenen, når de i årsplanen skal inddrage et forløb om 'Produktion med bæredygtig udnyttelse af naturgrundlaget'. For at motivere til yderligere tværfagligt samarbejde om økologiens perspektiver udarbejdes endvidere supplerende moduler til fagene dansk og samfunds-fag.

Note 35. POPkorn (Udvikling af populationer af korn)

Tilskudsmodtager: Agrologica

Hovedformål: Forskning og forsøg

Korn dyrkes også i økologisk landbrug normalt som monokulturer af genetisk ensartede sorter, selvom dette principielt strider imod de økologiske principper om biodiversitet og en målsætning om at følge naturlige principper for regulering af bl.a. plantesygdomme. EU's såsædslovgivning har hidtil krævet, at kun genetisk ensartede sorter kunne godkendes til markedsføring, men en ny forsøgsordning fra EU åbner for muligheden for, at der i perioden 2015-18 kan markedsføres heterogene sorter eller korn-populationer.

Projektet vil frembringe populationer af forskellige kornarter og med forskellige anvendelsesegenskaber, således at økologiske landmænd får mulighed for at afprøve det i praksis.

Note 36. Robuste sorter af æbler og pærer til økologisk dyrkning

Tilskudsmodtager: GartneriRådgivningen

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål er at forbedre økonomien i økologisk frugtavl ved at indsamle og formidle viden om potentielle nye sorter i forsøg og hos avlere.

På grund af nedbrydning af skurvresistens hos de æblesorter, som tidligere var resistente, og fordi der ikke er så mange hjælpestoffer godkendt til økologisk dyrkning, er det vigtigt at finde nye robuste sorter. Nye potentielle sorter afprøves, og viden fra mindre lokale og private økologiske sortsplantninger over hele landet, indsamles og formidles videre, for at finde unikke robuste sorter til lokal økologisk produktion og salg. Projektet udnytter tillige indsamlet viden fra tidligere projekter og fra erhvervet.

Resultaterne fra disse undersøgelser formidles mundtligt ved rådgivning og åbenthusdage, samt skriftligt ved artikler i nyhedsbreve, fagbladet GartnerTidende, samt i et sortskatalog, der udgives både trykt og på hjemmeside.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 37. Nye muligheder – Mere økologisk honning

Tilskudsmodtager: Danmarks Biavlerforening

Hovedformål: Rådgivning

Projektet har til formål over for biavlere, at indsamle og formidle erfaringer om, hvordan økologisk biavl drives i praksis. Her vil der være fokus på de situationer, hvor økologisk biavl adskiller sig fra konventionelt biavl. Derigennem skal det sikres at flest mulige biavlere bliver inspireret til økologisk biavl, og eventuelle udfordringer forebygges. Overfor økologiske landbrug, skal projektet inspirere til at forbedre mulighederne for honningproduktion. Dette omfatter både naturtiltag og afgrødevalg, der understøtter biernes behov, i det omfang det kan indrettes. Endvidere skal incitamentet for landbruget beskrives. Endelig skal synergier og mulige samarbejdsformer mellem biavlere og landmænd beskrives, og der skal skabes et værktøj til formidling af kontakter mellem biavlere og økologiske landmænd. Over for forbrugere, skal projektet oplyse om, hvordan de økologiske principper sikres, i produktion af økologisk honning. Dette vil dels give en fremtidigt afsætningsværktøj til økologiske biavlere og dels vil det øge forbrugernes viden om alle de økologiske principper, og dermed give en bredere forståelse for økologi.

Projektets aktiviteter:

- Arbejdspakke "Biavlere": Faktaark om etablering af økologisk biavl, Artikler om etablering af økologisk biavl, Etablering af to observationsbigårde, Lokale biavlereforedrag, Etablering af erfagrupper.
- Arbejdspakke "Landbrug": Faktaark til landbruget, Artikler til landbrugsmedier, Etablering af værktøj til formidling af kontakt mellem biavlere og landbrug
- Arbejdspakke "Forbruger": Udgivelse af folder om økologisk honning
- Arbejdspakke "Vidensopsamling": Besøg hos biavlere i Tyskland eller Sverige og koordinationsmøder

Note 38. Kortlægning af smitte med Campylobacter hos økologiske slagtekyllinger

Tilskudsmodtager: Danmarks Tekniske Universitet

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektet vil beskrive introduktionen og spredningen af Campylobacter hos økologiske slagtekyllinger og så vidt muligt relatere forekomsten til produktionspraksis såvel som til smittepresset fra det omgivende miljø. Den indhentede ny viden forventes at kunne danne grundlag for at udpege forslag til, hvordan de økologiske producenter om muligt kan reducere risikoen for Campylobacter i udegående slagtekyllinger, på de præmisser som er givet ved de økologiske principper og regler.

Der indsamles løbende prøver fra kyllinger og omgivelser hos 8-10 producenter af udegående slagtekyllinger og ligeledes hos 4-5 hobbyavlere med små flokke af fritgående kyllinger. Prøverne undersøges for forekomst af Campylobacter (prævalens og koncentration) flere gange i løbet af opdrætsperioden og året. Der vil blive opbygget en prøvebank ud fra prøverne og et udvalg af prøveprodukter (fx DNA, PCR-produkter, tarmflora).

Prøveanalyse for Campylobacter vil generelt blive udført ved PCR. Der vil endvidere blive udført traditionel bakteriologisk dyrkning på udvalgte positive prøver for at få isolater til senere typning, sekventering, resistens, o. a. i opfølgende projekter. Endvidere vil der blive foretaget kvantitative Campylobacterbestemmelser på blindtarmsindhold og konservering af blindtarmsmateriale til efterfølgende mikrobiota undersøgelser. Prævalensudvikling i flokken og i omgivelserne i relation til dyrenes alder og til årstiden sammen med kvantitative data ved slagtning beskrives. Der indhentes information fra de enkelte producenter til beskrivelse af forhold omkring produktionspraksis, der sammenholdes med prævalensudviklingen, der kan bidrage til at identificere specifikke forhold, der kan ligge til grund for Campylobactersmitte.

Efter afslutning af det samlede projekt i 2016 vil der blive produceret 1 videnskabelig artikel i et peerreviewed internationalt tidsskrift (hvis resultaterne fra det reducerede projekt kan bære dette), samt 1 -2 indlæg/artikler i brancherelevante fagtidsskrifter. Herudover vil interessenter blive inviteret til et afsluttende møde, hvor projektforløb og resultater vil blive præsenteret.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Særlig pulje: Økologisk eksportfremme

Note 1. Internationale messer 2016 – Eksponering på økologisk fællesstand

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at sikre grundlaget for en fortsat vækst i økologiske fødevarer på eksportmarkeder og inspirere beslutningstagere på eksportmarkeder til at markedsføre økologi via en fælles økologisk eksponering på en økologisk fællesstand på hver af følgende messer: Verdensførende økologiske fødevareremse BioFach i Nürnberg; den internationale fødevareremse, PLMA, med 100% fokus på økologi som private label eller ingrediens; den nordiske økologimesse til detail og grossister, Nordic Organic Food fair, med fokus på økologi fra nordiske markeder til nordiske markeder, primært fra mindre og mellemstore producenter.

Alle tre messer udgør på hver sin måde en eksponeringsplatform for økologi overfor internationale beslutningstagere. Messerne synliggør, at virksomheder med økologisk udbud er klar til at eksportere, og giver samtidig beslutningstagere fra afsætningskanalerne mulighed for at få et overblik over økologi på ét sted.

Note 2. Organic Export Academy

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at bidrage til en øget afsætning af økologiske fødevarer på eksportmarkedet - og dermed bane vej for øget økologisk vækst i hele sektoren. Projektets faglige mål er via et målrettet program af seminarer og interaktive workshops tilrettelagt under "Organic Export Academy" at give virksomheder med økologisk produktion og fødevarer sortiment ny viden om eksportmarkedet og forbrugerne, samt give virksomhederne nye og bedre kompetencer og værktøjer til at øge deres eksport af økologiske fødevarer. Målgruppen for Organic Export Academy er virksomheder med økologisk produktion og sortiment, der har eksport af økologiske fødevarer som en prioriteret del af deres strategiske fundament.

Organic Export Academy afvikles som workshops og seminarer med flg. emner:

- Udvikling af eksportstrategi og tjeklister til eksportafsætning
- Markedsdata for udvalgte eksportmarkeder og afsætningskanaler samt nye trends
- Viden om forbrugertyper/arketypeprofiler på eksportmarkeder
- Udvikling og formidling af målrettede økologiske budskaber tilpasset markeder og kategorier
- Konzeptudvikling og -optimering – vær mere tydelig omkring dit økologiske koncept til eksportmarkeder
- Gennemgang af økologiske certificeringer til eksportmarkeder samt mærkning på emballager
- Inspirationsture med besøg i udvalgte butikker eller foodservice grossister for bedre markedsforståelse og større eksportparathed

Note 3. Øget økologisk vækst i foodservice-sektoren på det tyske marked

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at bane vej for økologisk vækst i foodservice-sektoren i Tyskland, det vil sige en større andel af økologi i de måltider, som indtages uden for hjemmet. Dette skal ske gennem et målrettet samarbejde og dialog med udvalgte aktører i foodservice sektoren for herigennem at motivere og inspirere dem til nye økologitiltag, skabe mere synlighed og mere tydelige budskaber om økologi. Aktiviteterne vil foregå i form af møder og præsentationer med formidling af det økologiske potentiale for beslutningstagere hos de udvalgte foodservice-aktører samt i form af inspirationsmateriale som eks.: analyser, data og gode cases, der kan bidrage til vinkler på udvikling af det økologiske sortiment i såvel dybden som bredden.

Projektet indeholder følgende hovedindsatsområder:

- Analyser af det økologiske foodservice-marked inden for råvarevalg, produkttyper og kategorier

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

- Markedsdata, field research og nye økologisk tendenser i foodservice-sektoren på Tyskland
- Udarbejdelse af budskabsmateriale og temaer, der kan understøtte den økologiske udvikling i sektoren
- Præsentation af Det Økologiske Spisemærke - et pejlemærke for de økologiske forbrugere
- Præsentationer af økologisk udviklingspotentiale for beslutningstagere hos udvalgte foodservice grossister og kunder
- Viden og inspiration om økologi til foodservice-målgruppen
- Udarbejdelse af en 'Go-to-market' vejledning for økologisk eksport til foodservice sektoren i Tyskland.

Note 4. Inspiration til økologisk vækst på eksportmarkeder 2016

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at bane vej for økologisk vækst via inspiration af kæder og grossister på eksportmarkeder til udvikling af økologi. Vejen skal banes gennem samarbejde og dialog med kæder og grossister og gennem motivation og inspiration til nye økologitiltag og mere synlighed og kommunikation om økologi. Dette vil foregå i form af møder og præsentationer af økologipotentiale for beslutningstagere i kæder og hos grossister samt i form af inspirationsmateriale som økologianalyser fx af de økologiske forbrugertypers adfærd, trendanalyser etc., økologisk budskabsmateriale til forbrugerne, økologiske kampagnevinkler, PR og økologiske data, der kan bidrage til ny viden, forståelse og nye vinkler på udvikling af økologi. Formålet med projektet er at inspirere kæder og grossister på eksportmarkeder til at udvide og udvikle økologien. Projektet indeholder følgende hovedindsatsområder for økologi på eksportmarkeder:

- Analyser af økologiske forbrugertypers adfærd inden for indkøb, madlavning og fødevarervalg
- Markedsdata & field research om økologi på eksportmarkeder og nye tendenser
- Udarbejdelse af økologisk budskabsmateriale, der kan understøtte økologiudvikling
- Præsentationer af økologipotentiale og potentiale for økologiudvikling for beslutningstagere i kæder og grossister på eksportmarkeder
- Inspiration af synliggørelse af økologi i butikker eller hos grossister
- Inspiration og viden om økologi til specifikke målgrupper og nye vinkler på markedsføring af økologi
- Inspiration til økologiske temaer og understøttende information om økologi via PR, website-inspiration og sociale medier.

Note 5. Branding af Den danske Økologi-model på eksportmarkeder

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at øge afsætningen af økologiske fødevarer på bestående og nye eksportmarkeder via formidling og branding af Den danske Økologi-model. Det langvarige og målrettede samspil og samarbejdet mellem den aktive danske økologipolitik, primærproducenterne, handlen (både detail og grossister) og interesseorganisationerne – for at øge udbuddet og efterspørgslen efter økologiske fødevarer - giver genlyd i hele verden, da resultatet er verdens højeste økologiske markedsandel på 7,6% af den danske fødevareromsætning i 2014. Dette resultat gør Den danske Økologi-model til en anerkendt model i hele verden, og der er stor efterspørgsel fra internationale beslutningstagere i detailhandlen, handels- og forbrugerpresse, myndigheder, fagmedier og meningsdannere for at blive præsenteret for og inspireret af Den danske Økologi-model.

Gennem de seneste år er modellen blevet præsenteret for hovedaktører i den britiske detailhandel; den tyske landbrugsminister; parlamentet i UK samt repræsentanter for organisationer, kommercielle aktører og myndigheder i 15 andre lande. Erfaringen er, at branding af Den danske Økologi-model konstant øger interessen for økologi og medvirker til at åbne mange og nye døre til kommercielle samarbejder på eksportmarkeder. Det medvirker således til et øget økologisk marked og omsætning i andre lande - en udvikling eksportvirksomheder kan drage nytte af. Brandingfremstødene skal foregå på internationale seminarer og konferencer for detailhandlen på nære eksportmarkeder og nye markeder, hvor præsentationer af Den danske Økologi-model er efterspurgt. Dertil kommer formidling via pressen, herunder handelspresse, samt på høj-

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

profilerede begivenheder på relevante eksportmarkeder, organiseret af såvel myndigheder og kommercielle kontakter.

Note 6. Internationale presseture til verdens førende økologination

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Med udgangspunkt i det faktum, at Danmark har verdens højeste markedsandel for økologiske fødevarer - er der en meget god PR-historie at formidle til udenlandske fagmedier og aviser, hvori beslutningstagere søger inspiration og henter viden. Projektets formål er derfor gennem udvalgte PR historier at formidle den gode økologi-historie og herigennem danne basis for at øge afsætningen af økologiske fødevarer på bestående og nye eksportmarkeder. Hovedaktiviteten i projektet er at organisere og gennemføre 3 presseture i Danmark for internationale journalister, hvor de gode økologi-historier fra primærproducenter, produkt-kategorier og forbrugere formidles.

Formidlingen af viden og den gode historie giver et øget kendskab til og synlighed af markedsmulighederne og danner herigennem en basis for et øget salg af økologiske fødevarer på eksportmarkederne. Den røde tråd i historierne vil være samarbejdet mellem aktørerne fra jord til bord, det brede udbud og tilgængeligheden af økologiske fødevarer på tværs af sektorer (detail, foodservice, gårdbutikker mm.), trends som bæredygtighed, renhed, naturlighed, sporbarhed, kvalitet og madspil, hvorfor det er emne, som mange medier har stor interesse i at formidle.

Note 7. Deltagelse og markedsføring af økologiske fødevarer på SIAL 2016, Paris

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektet har derfor til formål at etablere en fællesstand for økologi på SIAL 2016 og skabe synlighed for de deltagende danske virksomheder. Formålet er at øge eksporten af økologiske kvalitetsfødevarer på det europæiske marked og dermed øge produktionen af samme. Projektet er fokuseret omkring én hovedaktivitet - deltagelse på SIAL 2016, som er en vigtig platform og mødested for interessenter i fødevarerbranchen – herunder også med særligt fokus på økologi. Med omkring 6.500 udstillere fra over 100 forskellige lande er SIAL Paris et vigtigt udstillingsvindue for økologien i 2016. Messedeltagelser er omkostningstunge og som lille virksomhed er risikoen for at blive overset stor. Projektet har derfor til formål at etablere en fællesstand for økologi på SIAL 2016 og skabe synlighed for de deltagende danske virksomheder.

Note 8. Deltagelse og markedsføring til den svenske foodservicesektor på GastroNord i Stockholm 2016

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at støtte økologieksporten til Sverige til foodservicemarkedet ved at præsentere danske økologiske fødevarer for svenske indkøbere i foodservice.

Projektet skal igennem deltagelse på GastroNord udbrede kendskabet og højne interessen for økologi. GastroNord er Nordeuropas største samlingssted indenfor HoReCa segmentet (Hotel, Restoration og Catering industrien). Det er derfor afgørende for de danske økologiske fødevarer eksportører at være til stede på denne messe for dybere forankring i og bedre afsæt for eksport til det svenske marked. Landbrug & Fødevarer etablerer en åben stand, der inviterer til at deltagere på messerne stifter bekendtskab med økologien. Dette skal ske gennem smagsprøver, præsentationer og dialog omkring økologiens krav, udvikling og kvaliteter.

Note 9. Deltagelse og markedsføring af økologiske fødevarer på BioFach 2016 i Shanghai

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at støtte økologieksporten til Kina. Projektet skal igennem deltagelse på BioFach China udbrede kendskabet og højne interessen for økologi. I kraft af messens vigtighed sikrer deltagelse, at økologien vil blive bredt eksponeret på det kinesiske marked. Gennem information omkring økologiens pro-

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

duktionsmetoder og kvaliteter skal interessen for økologi stimuleres og højnes. Den primære projektaktivitet er deltagelse på BioFach China 2016. Udstillingen afholdes i Shanghai, men har betydning på forskellige områder. BioFach China er en messe udelukkende for økologiske fødevarer. Det er den største af sin slags og vil blive besøgt af de vigtigste spillere i markedet for økologi. Landbrug & Fødevarer etablerer en åben stand, der inviterer til at deltagere på messen stifter bekendtskab med økologien. Dette skal ske gennem smagsprøver, præsentationer og dialog med danske virksomhedsrepræsentanter omkring økologiens krav, udvikling og kvaliteter. På en messe med en masse tilbud, skal økologistanden skille sig ud, hvor besøgende kan smage på økologiske specialiteter og få en snak om økologiens principper og kvaliteter. I tilknytning til deltagelse på udstillingen, skabes der er opmærksomhed omkring dansk økologi gennem oplæg på konferencer i tilknytning til udstillingen, gennem gennemførelse af møder med potentielle aftagere af økologiske fødevarer og en receptionsaktivitet for højerestående personer i den kinesiske økologiske sektor.

Note 10. Foodserviceindsats på nøglemarkeder - Tyskland

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Det tyske marked indenfor foodservice har de sidste år været støt stigende og der efterspørges kontinuerligt mere økologi inden for flere produktkategorier. Set i lyset af dette øgede fokus på økologi på det tyske marked, er projektets bygget op omkring én hovedaktivitet, et en-dags seminar i Tyskland for tyske grossister og deres kunder, hvor økologiens muligheder er i fokus. På baggrund af oplæg om økologi i storkøkkener og muligheder og fordele vist gennem både danske og tyske cases, vil virksomhederne få mulighed for at indgå direkte dialog med kunder og kunders kunder samt fremvise deres produkter.

Seminaret vil være delt op i to hovedelementer: en konferencedel og en business to business (B2B) del. Førstnævnte samler branchen (både grossisterne, deres kunder, toneangivende madskribenter fra den relevante tyske faglige presse og de danske virksomheder) og giver det fornødne inspirationsgrundlag til omlægning af økologi i storkøkkener. Om eftermiddagen vil der være en målrettet B2B del, hvor virksomhederne bliver parret op med relevante indkøbere fra grossisterne. Der er her tale om meget målrettede møder, hvor virksomhederne bla. pba. input fra dialog med grossistens kunder kan forhandle med de relevante indkøbere. På denne dag skabes således en fælles afsætningsplatform, hvor vigtige aktører i branchen samles på én dag og på baggrund af faglige oplæg får mulighed for at indgå direkte dialog med eksportørerne.

Note 11. Markedsadgang og muligheder for økologiekspert til nye markeder i Asien

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at undersøge og beskrive muligheder for markedsadgang ved eksport af økologiske fødevarer til nye markeder i Asien – Malaysia, Indonesien, Singapore og Japan – samt hvordan de enkelte markeder forventes at udvikle sig frem mod 2020 på basis markedsresearch, og herunder hvilke fødevarer der har eksportpotentiale. Desuden skal eksporten fremmes ved at øge kendskabet til økologiske fødevarer, via oplæg om dansk økologi generelt, herunder det unikke danske kontrolsystem, på to af de mest relevante økologimesser/kongresser i Asien. I samarbejde med ressourcepersoner med specialviden fra de danske ambassader/konsulater og troværdige lokale økologiekspert/organisationer i de omtalte lande skal der derfor udføres følgende aktiviteter:

Arbejdsopgave 1: Afdækning af regler for markedsadgang incl. nationale mærkningskrav for økologi samt markedsresearch og formidling. I denne arbejdsopgave afdækkes reglerne for markedsadgang for økologiske fødevarer i de 4 asiatiske lande. De nationale mærkningskrav for økologi afdækkes - herunder om der er nationale økologiregler, der er strengere end økologireglerne i DK/EU. Desuden hvilke muligheder der er for at påsætte de respektive nationale økologimærker i Danmark. Der bliver endvidere udarbejdet beskrivelser af den aktuelle status på økologimarkedet mht. afsætning samt forventning til udviklingen frem mod 2020. Der vil blive foretaget en markedsresearch, incl. store checks, interviews etc. Der gives et overblik over, hvilke fødevarer der i givet fald vil have størst eksportpotentiale. Den indhentede viden udmøntes i en markeds-

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

rapport med ovennævnte information om de enkelte lande. Det er hensigten, at det skal være en overskuelig rapport på forventet ca. 10 sider pr. land. Rapporten skal publiceres på internet/hjemmesider og i 'bogform', således at den kan rekvireres hos projektleder. Derudover publiceres en kortere artikel vedr. denne pakke med henblik på landbrugs- og virksomhedsmedier (herunder Børsen og Jyllands-Posten) for at gøre opmærksom på de potentielle eksportmuligheder til nævnte lande. Der afholdes desuden et eksportseminar for virksomheder, myndigheder og organisationer hvor der går i dybden med den indhentede viden fra de 4 markeder, samt faciliteres erfaringsudveksling mellem relevante aktører i branchen.

Arbejdsplan 2: Øge kendskabet til dansk økologi i de enkelte lande. Der skal således informeres om: Økologisk produktion og forarbejdning, det danske økologikontrolsystem, kendetegn ved økologiske forbrugere og motiver til at spise økologiske fødevarer. Videndelingen skal ske ved at holde oplæg på to af de mest relevante økologimesser i Asien, hvor der er flest mulige indkøbere fra de nævnte lande. De to største messer i Asien i 2016 er i den henseende BioFach China i Shanghai og Organic Expo og BioFach Japan, der afholdes sammen i Tokyo.

Note 12. Opkvalificeret til Frankrig – muligheder for økologisk eksport til det franske marked

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Udstillingen SIAL Paris er et vindue ind til både det franske - men i høj grad også det Sydeuropæiske - fødevaremarked. Landbrug og Fødevarer organiserer i oktober 2016 en fællesstand i den økologiske hal på denne vigtige messe. Forud for messen ønskes der afholdt en to dages opkvalificerings tur for virksomheder interesseret i det franske marked, hvor de vil blive præsenteret for konkrete cases og hands on erfaring fra allerede etablerede eksportører. Der vil desuden være møder med beslutningstagere hos både detailkæder og grossister samt generel information om det franske marked for økologi. Herigennem bliver virksomhederne godt rustet til at træffe de bedst mulige strategiske beslutninger i forhold til opstart eller udvikling af eksport til det franske marked.

Projektets formål er således, at opkvalificere og oplyse danske virksomheder, der allerede har eller overvejer at påbegynde eksport af økologiske varer til på det franske marked. Det sker gennem en dybdegående og inspirerende fact-finding tur til Frankrig som optakt til deltagelse på udstillingen, SIAL

Note 13. Foodserviceindsats på nøglemarkeder - Sverige

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektet styrker økologiindsatsen i foodservice sektoren i Sverige ved en opkvalificering af indkøbere fra relevante grossister, storkøkkener samt fagpressen. Landbrug og Fødevarer har tidligere udført aktiviteter med foodservice sektoren i Sverige, og denne aktivitet vil supplere de allerede gennemførte aktiviteter og sikre, at der følges op på de tidligere indsats i foodservice sektoren i Sverige.

Foodservice sektoren i Sverige stiger år for år og står nu 32 % af al fødevarerindkøb i Sverige. Foodservice sektoren udgjorde ca 35 mia SEK i 2014 og var steget med 1,2% fra året før. Med et større fokus på økologiske og bæredygtige fødevarer fra både befolkningen generelt og myndighederne samt krav om mindst 25 % økologi i offentlige køkkener, er det særlig vigtigt at få fat på grossisterne og deres indkøbere nu. Herved kan det sikres, at der er oplyst om økologiens krav og principper og fordelene ved at få flere økologiske varer i sortimentet.

Flere repræsentanter fra både detail og foodservice sektoren i Sverige har i medierne gang på gang understreget den stigende efterspørgsel på økologiske fødevarer – og ikke mindst det pt utilstrækkelige svenske udbud. Den støt stigende efterspørgsel fra slutkunderne åbner et særdeles interessant vindue for danske økologiske fødevarereksportører.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Projektet er bygget op omkring en hovedaktivitet, hvor nøglepersoner fra den svenske foodservice sektor vil blive inviteret på en Økologisk Inspirationstur Danmark. Udover indkøbere hos kommuner, cateringfirmaer og grossistvirksomheder vil toneangivende madskribenter fra den relevante faglige presse også blive inviteret, så indtrykket kan blive formidlet i en bredere kontekst i den svenske foodservice sektor. Herved sikres, at grossister og indkøbere får den fornødne viden og information om fordele og produktionskrav for økologiske fødevarer, at de på det rette grundlag kan træffe indkøbsbeslutninger med inspiration i den danske succes for omlægning til økologi.

Note 14. Opkvalificeret til Kina – muligheder for økologisk eksport til det kinesiske marked

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at opkvalificere potentielle eksportører til Kina så de er bedst muligt rustet til eksport i forhold til at øjne markedsmuligheder og finde indgangsvinkler til markedet - samtidig med at de undgår de værste faldgruber. Efterspørgslen på økologiske varer på det kinesiske marked er støt stigende og med et økologisk salg omkring 30-35 mia. kr. i 2013 – der ventes forøget til 80-90 mia. i 2020 – er markedet uhyre interessant for danske økologiske fødevarereksportører. Dog er det kinesiske marked komplekst, hvorfor projektet vil oplyse og uddanne virksomheder, der øjner muligheder på markedet, til bedst muligt at komme godt fra start.

Gennem en tre-dages opkvalificeringstur i forbindelse med enten den største økologiske messe i Kina, Bio-Fach China eller i forbindelse med Food and Hotel China (FHC), får deltagerne hands-on erfaringer samt målrettede oplæg om relevante indgangsvinkler til markedet. Projektet bidrager til at opkvalificere virksomhederne på deres vej til det kinesiske marked. Det vil således være en dybdegående og praksisnær analyse af markedet – på markedet.

Note 15. Økologiske nøglemarkeder - markedsdata og bearbejdning

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektet har til formål at identificere markedsmuligheder via et analytisk og datamæssigt grundigt analysearbejde. Projektet har endvidere til formål, at tilvejebringe data til brug for den økologiske sektor i forhold til at træffe strategiske beslutninger vedr. fremtidige fokusområder indenfor animalsk-, vegetabilsk- samt forarbejdet fødevarerproduktion. Projektet undersøger markedsudviklingen for økologiske fødevarer på nye og eksisterende eksportmarkeder.

Markedsdata bliver som udgangspunkt tilvejebragt og kvalitetssikret således at det kan anvendes til at give sektoren det rette grundlag og forudsætninger for at træffe beslutninger omkring eksport- og markedsaktiviteter. Væsentligt input vil være fra Euromonitors. Derudover bearbejdes det indsamlede markedsdata. Herunder gennemfører projektet selvstændige analyser med udviklingstendenser f.eks. om forbrugerpræferencer samt perspektivering og bearbejdning af det anskaffede markedsdata. Projektet deltager også i fremlæggelse på og deltagelse i seminarer. Derudover gennemføres adhoc besvarelser samt udarbejdelse af artikler og præsentationsmateriale. Sektoren understøttes med analyser af trends og tendenser således at sektoren kan være på forkant med udviklingen og dermed opnå størst mulig eksport af økologiske fødevarer. Samtidig kan analyserne anvendes aktivt til at give sektoren "gode kort på hånden" i dialogen med deres internationale kunder.

Note 16. Udnyttelse af momentum: Fokus på øget økologisk eksport til Holland

Tilskudsmodtager: Producentforeningen Organic Denmark

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er øge eksporten af økologiske fødevarer ved at udnytte det momentum, der er på det hollandske marked, som havde en vækst på 15% i den økologiske omsætning i 1. halvår 2015. Dette skal ske via en målrettet, fokuseret dialog med og indsats i udvalgte kæder og grossister for at bane vej for

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

helt nye tiltag, der kan skabe mere synlighed og øget salg af økologi hos udvalgte kæder og grossister i Holland.

Projektet indeholder flg. indsatser:

- Markedsanalyse og field research om udviklingen i økologi hhv. detail- og foodservice-sektoren i Holland for at identificere uudnyttede muligheder for at øge økologiandelen.
- Kortlægning af de økologiske forbrugertyper i Holland samt deres bevæggrunde for at vælge eller fravælge økologi samt deres adfærd inden for produkttyper, indkøbssteder & måltidsvalg.
- Aftale, planlægge og gennemføre møder med beslutningstagere i de forskellige sektorer og afsætningskanaler.
- Udarbejdelse af målrettet præsentationsmateriale til møderne med beslutningstagere i detail- og foodservice-sektoren.
- Udarbejdelse af en 'Go-to-market' vejledning for økologisk eksport til de forskellige sektorer og afsætningskanaler i Holland.

Note 17. Bane vejen for afsætning af økologiske varer til Dubai

Tilskudsmodtager: Producentforeningen Organic Denmark

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at bane vej for eksport af økologiske fødevarer til Dubai via etablering af kontakter i og økologisk markedsviden om Dubai. Dubai er et af verdens hurtigst voksende samfund og ca. 85% af befolkningen kommer fra andre lande end Dubai. Fra tidligere markedsbesøg og store checks i august 2015 er der skabt et godt overblik over de økologiske markedsmuligheder i detail- og foodservice-sektoren. På denne baggrund er der ligeledes blevet etableret gode kontakter til indkøbere i Dubai og erhvervet viden om markedets potentiale. Dette projekt handler derfor om at sætte ekstra skub udnyttelse af det økologiske markedspotentiale i Dubai via en målrettet sparring med indkøbere hos de kæder og grossister på markedet, der har fokus på at udvide deres økologiandel.

Projektet kommer til at indeholde flg. indsatser:

- Skitsering af markedet for økologisk eksport af fødevarer i form af en markedsrapport.
- Skitsering af potentialet og uudnyttede muligheder for at øge økologiandelen på basis af tidligere markedsresearch
- Aftale, planlægge og gennemføre møder med beslutningstagere i de detail- og foodservicesektoren.
- Arrangere markedsbesøg & målrette præsentationsmateriale til møderne med beslutningstagere i detail- og foodservice-sektoren.
- Arrangere en presseevent med lokale medier i Dubai i samarbejde med Eksportrådet i Dubai.
- Seminar vedr. vejledning om økologisk eksport til detail- og foodservice-sektoren i Dubai.

Note 18. Eksport af danske økologiske fødevarer til Japan

Tilskudsmodtager: Producentsammenslutningen Bio Aus Dänemark

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet er at ekspandere eksporten af danske økologiske fødevarer til det japanske marked.

Indhold:

- Udvikling af en afsætningsplatform i Tokyo, som på samme tid fungerer som demonstrations- og udstillingsvindue overfor den japanske forbruger.
- Opbygning af viden om det japanske marked hos danske producenter af økologiske fødevarer. Der skal udarbejdes et afsætningskort, som illustrerer eksportpotentialet overfor de danske producenter af økologiske fødevarer. Og gennemføres et antal personlige dybdeinterviews med nøglepersoner på markedet.
- Udarbejdelse af et koncept for, hvordan danske eksportører udnytter den japanske bevidsthed om Danmark i deres markedsføring. Der bliver udarbejdet 2-4 case stories for virksomheder, som har succes med de japanske kunder og som har mødt de faldgruber, man skal forberede sig på at møde som ny-startet eksportør til Japan.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 19. Eksport af mælkepulverbaserede produktioer til Kina

Tilskudsmodtager: Thise Mejeri a.m.b.a

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektet har som formål at udvikle eksporten til Kina. Med henblik herpå etableres markedskontakter til handels- eller produktionsvirksomheder for produktkategorien i Kina. Derudover skal der ske en produkttilpasning af pulverprodukter ud fra kundeønsker af en serie på fire til syv pulverprodukter vedr. emballage, specifikationer og registrering i Kina.

Note 20. Eksport af økologiske rodfrugter til Tyskland

Tilskudsmodtager: Danish Food & Trading Company ApS

Hovedformål: Afsætningsfremme

Danish Food & Trading Company ApS forhandler økologiske, friskopgravede rodfrugter fra Tange frilandsgartneri A/S. Dette er et kvalitets produkt som Tange Frilandsgartneri, sammen med deres underleverandører, har specialiseret sig i. Formålet er at finde mindst et supermarkedskæde i Tyskland, der kan leveres varer til. Når supermarkedskæderne besøges, skal produkterne kunne præsenteres med materiale af høj kvalitet. Præsentationsmaterialet skal give butikskæden information om dansk økologi, dyrkningsmetoder, anvendelsesmuligheder og forskellige pakkemuligheder. Efterfølgende sendes vareprøver til udvalgte kæder.

Projektet indeholder fire arbejds pakker, som overordnet set skal give overblik og indsigt i det tyske marked, forberede og lette kommunikationen ved møder med kunderne, arbejde på at udvælge og besøge kunder, samt endelig indgåelse af aftale med kunde/kunder.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Særlig pulje: National afsætningsfremme

Note 1. Økologisk vækst i detailhandlen

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at gennemføre afsætningsfremmende aktiviteter, der bidrager til en fortsat økologisk vækst. Dette skal ske ved at forstærke detailhandlens fokus på de økologiske produkter, sortiment og afsætning. Desuden skal det ske ved at inspirere og motivere detailhandlen til nye aktiviteter og anvise nye løsninger, skiltning, synlighed og kommunikation om økologi. Projektet indeholder følgende hovedindsatsområder for økologi i detailhandelen:

- Afsætningsfremme gennem strategiske indsatser og sortimentsudvikling
- In store kampagner og temabaserede markedsføringsaktiviteter
- Synliggørelse af økologi i butikkerne via materialer og events
- Skabelse af merværdi ved at understøtte en større synlighed af fødevarernes oprindelse og den økologiske produktionsmetode
- Afsætningsfremme gennem understøttende information om økologi via pressen og de sociale medier

Note 2. Økologisk Høstmarked 2016

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet er at styrke afsætningen af økologiske fødevarer ved at øge forbrugerkendskabet til værdierne bag den økologiske produktionsform. Det foregår gennem økologiformidling og oplevelser på de økologiske gårde, der afholder Økologisk Høstmarked. Delmålene i kampagnen er:

- At gæsterne på Høstmarkedet får tilført ny viden, der er med til at ændre deres opfattelse af økologi.
- At der på flest mulige gårde bliver serveret et økologisk måltid, og at der i fortællingen indgår, at et økologisk måltid ikke er dyrere at lave, hvis råvarerne blot sammensættes rigtigt.
- At Økologisk Høstmarked etableres og synliggøres som en landsdækkende forbrugerevent, der har fokus på den økologiske produktionsmetode samt på smagen og kvaliteten af økologisk mad.
- At Høstmarkedet bidrager til at øge danskernes nysgerrighed på lokale økologiske varer.
- At give danskerne sanselige natur- og madoplevelser om økologi, der både taler til hjernen og hjertet for derved at styrke forankringen af budskaberne hos gæsterne.
- At skabe flere loyale forbrugere og ikke mindst flere ambassadører, som er villige til at betale merprisen for økologi.

Note 3. Mere viden og inspiration til detailhandelns ansatte

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Målet med projektet er at formidle viden og inspiration om den økologiske produktion og afsætning, herunder afsætning af økologiske, lokale varer, trends og best practise til detailhandelens ansatte for at hæve deres vidensniveau. Dermed sikres en større motivation og initiativ blandt detailhandelens ansatte til at markedsføre de økologiske fødevarer og motivere flere kunder, via øget viden om de økologiske produkter, til at vælge økologi, når de handler.

Med udgangspunkt i forbrugeranalyser og detailhandelens behov for yderligere viden om økologi tilrettelægges aktiviteterne i forhold til detaillisternes vidensniveau, så det skræddersyes til de enkelte detailgruppers behov. Dette søges understøttet blandt andet ved besøg hos en økologisk landmand eller virksomhed kombineret med workshops og madværksted, hvor der tilberedes mad under vejledning af økologisk kyndige kokke. Samtidig videreformidles tips om tilberedning og anvendelse af de økologiske fødevarer. Desuden undervises også i metoder til at øge vidensniveauet blandt detailhandelens ansatte via læring om økologiske, lokale varer, trends og best practise for salg af økologi med inspiration fra udlandet.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 4. Generation Ø

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at øge afsætningen af økologiske fødevarer og styrke målgruppens viden om økologi ved hjælp af en kampagne målrettet unge forbrugere mellem 20 og 30 år. Projektet bygges op om fire hovedaktiviteter:

- Udvikling af budskaber, der styrker de unges viden om økologi.
- Kampagneindsats på sociale medier med fokus på at skabe dialog om økologi og det at leve økologisk.
- Formidling af budskaber og viden fra kampagnen i relevante medier.
- En økologisk stafet, hvor de unge giver viden og gode råd om økologi videre til hinanden.

Note 5. Økodag 2016

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med Økodag er at øge kendskabet til den merværdi, der er i økologisk mælk for derved at øge salget af økologisk mælk og mejeriprodukter. På Økodag inviteres forbrugerne ud på de økologiske gårde for at være med til at lukke de økologiske køer ud på græs for første gang efter en lang vinter i stalden. Derved opnås en helt unik autentisk ramme for formidling af økologi med koen og gården i centrum. Forbrugeren oplever samtidig en økologisk mælkebedrift, og de har mulighed for at komme i kontakt med landmanden eller hjælperne på gården. Derved opnås en meget høj troværdighed i formidlingen til forbrugerne i forhold til emner som økologi, dyrevelfærd og natur. I planlægningen arbejdes med aktiviteter både før, under og efter Økodag. Økodagen er desuden med til at skabe en bevidstgørelse hos forbrugerne om, at de kan være med til at sætte endnu flere køer på græs og gøre en forskel for køerne ved at vælge økologisk mælk i køledisken.

Note 6. Studerende som fødevarerambassadører – Økologiske Food Fighters

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

De Økologiske Food Fighters er landets økologiambassadører, hvis vigtigste opgave er at formidle økologiens budskaber, både blandt andre under uddannelse, på praktikpladser og på fremtidige arbejdspladser. De er med til at skabe dialogen fra landmanden og virksomhederne og helt ud til fødevareruddannelserne. Økologiske Food Fighters er et projekt der har eksisteret gennem en årrække, og som både er kendt og vellidt i branchen. Det skyldes hovedformålet, som er at øge afsætningen af økologiske produkter ved at bidrage til et øget kendskab til økologiske fødevarer og råvareproduktion blandt kommende madprofessionelle. Projektets primære målgruppe er studerende under uddannelse på fødevareruddannelserne.

Der gennemføres en 5-dages læringstur rundt i Danmark, hvor de økologiske Food Fighters klædes på med viden fra en bred vifte af økologiske producenter og virksomheder, som giver førstehåndsindsigt i økologiens udgangspunkt – produktionsformerne –, samt et møde med entusiaster og bannerførere, der giver indblik i økologiens mangfoldighed og volumen, udfordringer og muligheder. Holdet inspireres også i mødet med professionelle køkkener og personligheder, der arbejder aktivt med økologien hver dag. Undervejs på turen bliver de udfordret, både på deres praktik færdigheder og deres faglige kompetencer, når de bl.a. skal konkurrerer i madlavning, samt inspirere og medvirke til produktudvikling af nye økologiske fødevarer.

Der afvikles et Food Fighter topmøde, som skal danne rammen for udvikling af nye ideer til hvordan økologien kan styrkes på de fødevarerrelaterede uddannelser. Det Food Fighter-netværk, som er blevet dannet igennem de sidste 10 år ønske at samle og forpligte i forhold til at sprede de gode økologiske budskaber hos de unge, samt være ambassadører for økologien, når de er i ordinær beskæftigelse.

Note 7. Økologisk kød i detailhandlen – fra værdioplevelse til mersalg

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Afsætningen af økologisk kød er stigende i detailhandlen, og der er potentiale for meget mere. Kød er en af de fødevarergrupper, hvor økologien ikke har vækstet så hurtigt som inden for fx mejeri og grønt, så der er et

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

markant uudnyttet potentiale for at øge den økologiske afsætning på dette område. Projektets formål er at inspirere og klæde personalet i detailledet på, så de har lyst til at prioritere det økologiske kød og føler sig trygge ved at gøre det og dermed være med til at bidrage til en øget afsætning af økologisk kød.

Projektet "Økologisk kød i detailhandlen – fra værdioplevelse til merslag", vil med to work-seminarer skabe en platform for en bedre forståelse for økologi blandt butikspersonalet. Work-seminaret er det første af sin slags og det er ambitionen, at resultaterne af de to work-seminarer præsenteres i en rapport, der offentliggøres og præsenteres på Landbrug & Fødevarers Fødevaredag i efteråret 2016 samt på websiden goderåvarer.dk, som er målrettet målgruppen.

Note 8. Øko-battles – vi skal slå et slag for økologien på erhvervsuddannelserne

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets hovedformål er at øge afsætningen af økologiske produkter ved at bidrage til et øget kendskabet til økologiske fødevarer og råvareproduktion blandt kommende køkkenprofessionelle. Desuden er det også målet at give kommende køkkenprofessionelle indsigt i økologisk produktion, og de køkkenfaglige opgaver der indgår heri, herunder bl.a. arbejdet med de økologiske spsemærker. Projektets primære målgruppe er studerende under uddannelse på de køkkenfaglige erhvervsuddannelser. I projektet gennemføres work-shops, de såkaldte Øko-battles, som er et velafprøvet koncept fra både 2013 og 2014. Projektet skal virke som direkte driver for en øget undervisningsindsats i økologi, med det formål at gøre målgruppen klogere på produktionsformer, produktstandarter, kvalitet og udfordringer gennem faglige workshops på fire udvalgt erhvervsuddannelser.

Note 9. Økologi med smag, sundhed og glæde - Læremiddel til madkundskab i grundskolen

Tilskudsmodtager: Landbrug og Fødevarer

Hovedformål: Uddannelse

Projektets formål er at tilbyde grundskolen et praksisnært og fleksibelt læremiddel til faget madkundskab, der giver skoleelever mulighed for at tilegne sig viden om økologi og indsigt i den økologiske fødevarerproduktion i relation til fagets kompetence- og læringsmål. Materialet skal sætte økologien i spil i forhold til at give eleverne forudsætninger for at træffe begrundede madvalg i forhold til kvalitet, smag, sanselighed, sundhed og bæredygtighed, som kompetencemålene for faget madkundskab siger, at eleverne have viden om.

Læremidlet indeholder 5 undervisningsfilm, mindst 5 tema-ark om økologi i relation til fagets læringsmål om fx. sundhed, kvalitet og bæredygtighed samt et visuelt indbydende opskriftshæfte med brug af øko-råvarer i sæson. Hæftet kan eleverne tage med hjem og lave mad sammen med deres familier. De korte film (max 10 min) tager eleverne en hurtig tur med ud på landet i den økologiske produktion, hvor de møder den økologiske landmand, der giver dem et indblik i den økologiske produktionsforms særlige kendetegn inden for de forskellige fødevarergrupper – inden eleverne skal arbejde med økologi i praksis. Læremidlet præsenterer forslag til undervisningsforløb, hvor økologi er omdrejningspunktet, således at det er nemt for læreren at sætte økologi på skemaet.

Note 10. Fremme af afsætning af bæredygtige, økologiske produkter

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at undersøge og afprøve markedet for bæredygtige økologiske produkter. Projektet opbygger og systematiserer viden om, hvordan bæredygtighed kan bruges og kommunikeres som markedsføringsparameter i en dansk, økologisk kontekst – og kommunikerer denne viden til landmænd, fødevarerivirksomheder og detailhandlen. Projektet gennemføres med en række økologiske fødevarerivirksomheder som cases. Udgangspunktet er råvarerne fra de landmænd, der har fået foretaget en RISE bæredygtighedsanalyse. Projektet vil indhente og samle internationale og nationale erfaringer med at bruge bæredygtighed som markedsføringsparameter.

Projektet vil udvikle konkrete testprodukter og gennemføre afprøvninger med testprodukterne i Irma og i forbindelse med direkte salg til forbrugere. Projektet vil formidle resultaterne i artikler i fagblade og på to

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

inspirationsseminarer målrettet økologiske landmænd, fødevarevirksomheder og detailhandlen og et erfaringsudvekslingsmøde. Desuden offentliggøres resultaterne på website målrettet detailhandlen (goderåvarer.dk) og på landbrugsinfo.dk. Resultatet af projektet er konkret markedsviden om, hvordan bæredygtighed kan kommunikeres til økologiske forbrugere.

Note 11. Sofari 2016 – mere økologisk grisekød til danskerne

Tilskudsmodtager: Producentensammenslutningen Fremme af Økologisk Kvalitets Svinekød (FØKS)

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets overordnede formål er at bidrage til at øge den langsigtede efterspørgsel efter dansk økologisk svinekød i detailhandlen, og dermed styrke udviklingen af den økologiske svineproduktion til gavn for nuværende og kommende producenter. Søndag den 29. maj 2016 holdes Sofari, hvor 11-12 gårde fordelt over hele landet inviterer danskerne ud og se den økologiske svineproduktion. I projektet videreudvikles koncept og materialer til Sofari-dagen samt forskellige markedsføringsinitiativer, som ud over at skabe opmærksomhed om, hvordan økologisk svinekød produceres, også informerer om den økologiske produktionsforms særlige karakteristika.

Målgruppen for aktiviteten er børnefamilier og den kvalitetsbevidste storbyboer. Det forventes, at mindst 10.000 deltager direkte i aktiviteten (40 pct. flere end i 2015) og derved får øget deres kendskab til økologisk produktion generelt og i særdeleshed til den økologiske svineproduktion. Endvidere vil medieomtalen i forbindelse med aktiviteten skabe en generel øget opmærksomhed på økologi. Sofari er således med til at fastholde momentum omkring forbrugernes interesse for økologi og bidrager dermed til at sikre fortsat stigende efterspørgsel efter økologisk svinekød.

Note 12. Det er dyrere at spise økologi – fup eller fakta?

Tilskudsmodtager: Københavns Universitet

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at undersøge i hvilket omfang et øget forbrug af økologiske fødevarer vil føre til højere madomkostninger for en privat husholdning. Projektet giver detaljeret viden om sammenhængen mellem økologisk forbrug og madudgifter, samt om hvordan udgifterne, varesammensætningen og prisfølsomheden varierer mellem forskellige forbrugergrupper. I projektet tages udgangspunkt i købsdata frem til 2013, der viser, hvilke madvarer ca. 2.000 danskere faktisk har købt. Hermed undgås problemer med, at folk siger en ting, men handler anderledes i supermarkedet, hvilket generelt er et stort problem i andre typer data baseret på, hvad folk siger. De forventede effekter for forbrugere – og for samfund, i den udstrækning at samfundet ønsker at styrke økologisk jordbrug - består i aflivning, nuancering eller bekræftelse af myten om, at det er dyrere at spise økologisk. Denne information har betydning for en troværdig afsætning af økologiske varer.

Note 13. "BiLand - Landet med mælk og honning" Afsætningsfremme af økologisk mælk og honning

Tilskudsmodtager: Naturmælk A.M.B.A

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektet har til formål at skabe afsætningsfremmende historiefortælling til forbrugerne om biernes rolle i den økologiske produktion. Herigennem understøttes markedsmulighederne for kombinationsprodukter af økologisk mælk og honning fra Naturmælk. Desuden forberedes markedet til mere dansk økologisk honning.

Projektet har to arbejdsplaner, som tilsammen skal sikre, at der afsættes produkter med relevant historiefortælling omkring økologisk mælk og honning.

- Arbejdsplan 1 fokuserer på at skabe et overblik over og indsamle de gode historier om bier og honning i økologisk produktion.
- Arbejdsplan 2 er en informationskampagne, der fokuserer på forbrugerrettet oplysning om biers gavn i den økologiske produktion.

Sideløbende med aktiviteterne i projektet vil Naturmælk arbejde med produktudvikling omkring mælk og honning baseret på tilbagespil fra projektet og lancere nye produkter indenfor denne kategori. Resultatet af projektet er større afsætning af produkter fra Naturmælk, større opmærksomhed om økologisk honningproduktion og forbrugerens kendskab til biers gavn i den økologiske produktion.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 14. Økologiske undervisningsmaterialer til lokale økologiske ildsjæle

Tilskudsmodtager: Landsforeningen Praktisk Økologi

Hovedformål: Afsætningsfremme

Foreningen oplever stor efterspørgsel på understøttende materialer, som kan hjælpe de økologiske ildsjæle til at formidle viden om økologi. Projektets formål er således at producere enkle og visuelle undervisningsmaterialer, som danske borgere kan anvende i formidlingen af økologi i private haver, til markeder, i skolehaver og i fælleshaver med det formål at mange flere danske borgere får et dybere kendskab til principperne i den økologiske driftsform. Det bliver en meget troværdig formidling, fordi det er borger til borger formidling – og den er nær, dialogbaseret og lokal.

Note 15. Udbredelse og afsætning af økologiske produkter fra mindre landbrug.

Tilskudsmodtager: Udviklingscenter for Husdyr på Friland

Hovedformål: Afsætningsfremme

Målet med projektet er en national formidling og udbredelse af konceptet Velfærdsdelikatesser. Indsatsen er fordelt på fire områder: 1. Forbrugeroplysning i form af PR-aktiviteter om Velfærdsdelikatesser som økonomisk og økologisk bæredygtigt jordbrugssystem, der giver sundt og velsmagende kød fra dyr, der har levet og afsluttet livet på en god måde. 2. Markedsføring i form af foldere, indstik, nyhedsbrev og annoncering rettet mod forbrugerne. 3. Regionale events i form af markedsdage på fire demonstrationsgård i hver af de fire regioner. 4. Deltagelse på fødevaremesserne Copenhagen Cooking og Food Festival i Århus 2016.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Særlig pulje: Omlægning-, fastholdelses- og bæredygtighedstjek i primærsektoren

Note 1. Omlægningstjek med forankring i den lokale rådgivning

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Rådgivning

Projektets formål er at øge antallet af økologiske landmænd og det omlagte areal. Med henblik herpå gennemføres omlægningstjek hos konventionelle jordbrugere og landmænd, der har interesse for at omlægge til økologisk produktion. Derudover tilbydes grupper af landmænd deltagelse i tema- eller netværksmøder, hvor der sættes fokus på ny viden og udvikling indenfor den økologiske landbrugs- og jordbrugsproduktion.

Omlægningstjek vil blive udbudt til alle bedriftsstørrelser og bedriftstyper, såvel fuldtids- som deltidsbedrifter. Desuden vil der, afpasset efter lokale behov, fokuseres på tilbud til planteavlsbedrifter, bedrifter med animalsk produktion, herunder både æg, kylling, svin, kødkvæg og mælkeproduktion. Ligeledes vil jordbrug med specialafgrøder såsom frugt og grønt også hente rådgivning om omlægning i projektet. Endelig forventes nogle omlægningstjek af økologiske biavlere, hvor omlægningstjek skal gennemføres af biavlskonsulenter og måske i samarbejde med en relevant planteavlsbedrift og dennes planteavlskonsulent. Et omlægningstjek indeholder afdækning af mål og omfang, møde med deltagelse af økologikonsulenter, analyser, opsamling, herunder udarbejdelse af rapport om bedriftens muligheder ved omlægning. Overdragelse kan ske skriftligt eller mundtligt evt. ved et 2. besøg afhængig af kompleksiteten i bedriften og omlægningen.

Udover omlægningstjeks gennemføres tema- og netværksmøder om økologi. I 2015 er der et stort antal jordbrugere, der har lagt om til økologi og tendensen forventes at fortsætte ind i 2016. Der udbydes tema- og netværksmøder, hvor der kan informeres og formidles om relevant viden om økologisk produktion indenfor konkrete fagdiscipliner samt omkring regler og tilskudsmuligheder. Dette for at sikre nye økologiske landmænd et optimalt vidensniveau, både fagligt og om økologireglerne. Endelig er mødernes formål også at skabe netværk mellem nyere økologiske producenter, da erfaringsudveksling er en væsentlig parameter i forhold til at økologiske producenter lykkes i deres nye hverv. Tema- eller netværksmøderne forventes udbudt lokalt og kan foregå enten på de lokale landbrugscentre eller på økologiske bedrifter. Det forventes, at tema- eller netværksmøderne afholdes som halvdagsmøder á 5 timers varighed.

Note 2. Bæredygtighedstjek på økologiske bedrifter

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Rådgivning

Det er projektets mål at afdække bæredygtigheden samt de største udviklingspotentialer inden for den samlede bæredygtigheds-palette på hver deltagende bedrift. Det er således projektets formål at implementere mere bæredygtighed i økologien. Det gøres ved at analysere og videreudvikle bæredygtigheden og dermed robustheden på hver økologiske bedrift, både til glæde for landmanden og erhvervet, for den bevidste forbruger og for naturen. Bæredygtighedstjekket vil bl.a. sætte fokus på klima, biodiversitet og jordens frugtbarhed. Derudover går bæredygtighedsanalysen ind på det sociale område og berører landmandens og hans ansattes velfærd, hvilket ligeledes er en vigtig faktor for bæredygtig udvikling. Bæredygtighedstjekket kan danne en fælles baggrund for alle ejendommens rådgivningstiltag og således sikre, at alle tiltag har en fælles retning mod en mere bæredygtig økologisk bedrift.

Bæredygtighedsstjek gennemføres ved hjælp af RISE-værktøjet. Der udarbejdes en rapport til landmanden inkl. et illustrativt bæredygtighedspolygon, score for 60 bæredygtighedsindikatorer, forklaringer til hver score samt forslag til forbedrende tiltag. Rapporten gennemgås med landmand. Prioritering af mulige tiltag i en dialog mellem landmand, rådgiver og evt. inddragelse af øvrige rådgivere. Handlingsplan for øget bæredygtighed med milepæle, samt tidspunkt og ansvarlig person for hver handling. Evt. opbygning af scenarier for hvad de valgte tiltag kommer til at betyde for bæredygtigheden på bedriften.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Udover gennemførelse af bæredygtighedstjek gennemføres der i projekt foredrag for landmænd om bæredygtighed i økologisk jordbrug. Der udarbejdes et "brutto-slideshow", som kan bruges ved foredrag til at igangsætte diskussioner, som bevidstgør landmanden og sektoren om, hvad bæredygtig landbrugsdrift og landbrugsudvikling er, hvordan bæredygtighed defineres internationalt, og hvilken retning vi skal udvikle os i for at være i toppen af bæredygtighedsskalaen. I foredraget inddrages resultater af tidligere bæredygtighedsanalyser samt eksempler på, hvad analysen er værd for en landmand, og hvad han kan bruge den til. Der holdes minimum 8 foredrag på årsmøder, temamøder, samt orienteringsmøder for beslutningstagere. Foredraget afholdes bl.a. som en film, der lægges på www.bæredygtighedstjek.dk, der etableres som en del af markedsføringen af bæredygtighedstjek.

Note 3. Målrættede omlægningstjek

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning

Det overordnede formål med projektet er at fremme omlægning til økologisk produktion via gennemførelse af omlægningstjek til de landmænd, der er mest interesserede og/eller har det største potentiale.

Der tilbydes omlægningstjek generelt over hele Danmark til interesserede landmænd, der henvender sig uopfordret til Økologisk Landsforening. Derudover gennemføres markedsføringskampagne over for konventionelle landmænd med tilbud et omlægningstjek. Der er i markedsføringen særlig fokus på landmænd på Djursland/Randers og landmænd på Fyn, primært det nordlige Fyn. På Sjælland vil indsatsen blive bredt koncentreret om landmænd i det nordlige Sjælland og mælkeproducenter generelt på hele Sjælland.

Derudover er der fokus på at fremme omlægning på ejendomme, hvor begrænsninger i næringsstofforsyningen hidtil er set som en barriere for økologisk produktion. Målgruppen er professionelle planteavlere og gartnere, der ikke har adgang til økologisk eller konventionel husdyrgødning i tilstrækkeligt omfang til, at de kan lægge om til økologiske drift. Der gennemføres omlægningstjek med fokus på at belyse muligheden for at få næringsstofforsyningen via recirkulering, grøngødning og evt. biogasgylle til at blive tilstrækkelig.

I projektets produceres derudover et informationsmateriale, som er tiltænkt målgruppen af konventionelle planteavlere og gartnerier. Det består af et lille hæfte, hvor seks eksempler på konventionelle landbrug og gartnerier er omlagt til økologisk drift med næringsstofleverancer via grøngødning og sædskifte, recirkulering af restprodukter og evt. samarbejde med et biogasanlæg, hvortil der kan leveres biomasse som grøngødning, frøgræshalm m.v. Til informationsmaterialet hentes viden og inspiration fra tidligere produkter fra andre projekter som 'Sædskiftehåndbogen', 'Gødningskataloget' og 'Gødningskataloget Online'. Eksemplerne i informationsmaterialet er blevet regnet igennem både mht. næringsstofbalance og økonomi-kalkuler. Samtidig med færdiggørelsen af informationsmaterialet udgives en række artikler om mulighederne for at tilrettelægge den økologiske drift og næringsstofforsyning på denne måde.

Note 4. Mere økologi og øget diversitet hos primærproducenter

Tilskudsmodtager: Syddansk Kvæg, Syddanske Økologi

Hovedformål: Rådgivning

Formålet med projektet er at synliggøre de muligheder der ligger i den økologiske produktionsform hos både konventionelle og økologiske primærproducenter. Landmanden får ved et omlægningstjek tilstrækkelig faglig og økonomisk indsigt til at tage en beslutning omkring driftens videre produktionsform og diversitet (udvidelse med en ny driftsgren). Derudover afholdes informationsmøder for større grupper af landmænd om omlægning til økologi samt mulighederne for at udbygge biodiversiteten og fremme robustheden på ejendommene.

I forbindelse med omlægningstjek udarbejdes en omlægningsmappe med de væsentligste bilag vedr. reglerne mv. for opstart til økologi. Mappen udleveres ved omlægningstjekket. Omlægningstjekkerne gennemføres som udgangspunkt på producentens bedrift. Afhængig af driftsform deltager 1-2 økologiske konsulenter i

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

mødet – dvs, fagkonsulenter til de driftsformer der påtænkes omlagt til økologi. Det giver dermed producenten indsigt i regler, muligheder og udfordringer til den pågældende driftsform, f.eks. planteavl, svineproduktion, kvægproduktion, fjerkræ eller kødproduktion. Alle omlægningstjek afsluttes med referat fra mødet og en økonomisk beregning på økologisk drift versus nuværende produktion, hvis producenten ønsker det og ser det nødvendigt for at kunne beslutte sig for, om der skal omlægges til økologi. Den økonomiske beregning gennemgås med producenten.

Informationsmøderne består af 2 delelementer:

- et 4-ledet forløb med fokus på økologien, generelt og indsatser for omlægning til økologi. Der afvikles et møderække på 4 møder, hvor deltagerne kan øge deres viden om økologien, dvs. regler/kontrol, faglig viden om produktionsgrene, økonomi, samarbejde og afsætningsmuligheder.
- Et 4-ledet forløb med fokus på at udvikle biodiversiteten på økologiske bedrifter. Der afvikles et forløb på 4 møde, hvor økologiske producenter får afklaret hvad der skal til for at udvikle biodiversiteten og fremstillingsprisen på ejendommene med henblik på en øget robusthed af driften, så evt. fremtidige udsving i afsætning og pris på enkelt produkter påvirker bedriftens samlede økonomiske resultat lidt mindre. Emner kunne være produktionsniveau mark/stald, ikke kapitaltunge produktion, jordleje, finansiering, strategi og samarbejde.

Note 5. Fart på økologien i Nordjylland – tag et økologitjek!

Tilskudsmodtager: Producentensammenslutningen Økologi Nord

Hovedformål: Rådgivning

Projektet har til formål gennem omlægnings- og bæredygtighedstjeks at hjælpe flere i gang med økologien, samt støtte de eksisterende økologer, både nye og erfarne, i at holde fast i og udvikle deres produktion. Yderligere afholdes nogle generelle informationsmøder for potentielle kommende økologer.

Omlægningstjek: Landmandens præsentation af ejendommen og tanker omkring økologi og udvikling for ejendommen, herunder en tur i mark, stald og øvrige driftsbygninger. Konsulenter gennemgår den økologiske driftsform, under hensyntagen til ejendommens muligheder og ønsker. Undervejs inddrages regler, tekniske løsninger, økonomi og muligheder for mere information og rådgivning. Telefonisk opfølgning samt evt. 5 års grov-budget i sammenligning med konventionel drift. Forventningen er, at landmanden efter tjekket har en væsentlig bedre baggrund for at træffe en beslutning, om han personligt og ejendommen egner sig til omlægning til økologisk driftsform.

Bæredygtighedstjek: En omfattende gennemgang af ejendommen med fokus på bæredygtige emner; herunder inddrages 1) jordens frugtbarhed, 2) husdyrholdets trivsel, 3) brug af gødning og næringsstofbalance, 4) brug af vandressourcer, 5) energiforbrug og ejendommens påvirkning på klimaparametre, 6) biodiversitet indenfor både flora og fauna, 7) og 8) arbejdsforhold og livskvalitet for både driftsleder og ansatte, 9) økonomisk bæredygtighed og 10) hvordan man via driftsledelse har tanke for ejendommens bæredygtighed på længere sigt. Ved hjælp af et bæredygtighedsanalyseværktøjet RISE, interviewes ejendommens driftsledere om relevante spørgsmål med fokus på de ovenfor omtalte 10 områder. Ud fra analysen udarbejdes i fællesskab med ejendommens driftsledere en handlingsplan, som kan indebære, at eksperter på de forskellige områder inddrages. Forventningen til bæredygtighedstjekket er, at landmanden efterfølgende har et overblik og er i stand til at træffe beslutninger, som er til gavn for ejendommens bæredygtighed på længere sigt.

Informationsmøderne vil behandle følgende emner: 1) Gennemgang af regler og tilskudsmuligheder, 2) Vilkår for afsætning af økologiske produkter, 3) Tidsplan for omlægning med tilpasning af sædskifte, husdyr og bygninger, 4) Økonomi ved omlægning til økologi – de grundlæggende forhold og 5) Andre udfordringer ved økologisk landbrugsproduktion.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 6. Biodynamiske omlægnings- og bæredygtighedstjeks

Tilskudsmodtager: Foreningen for Biodynamisk Jordbrug

Hovedformål: Rådgivning

Projektets formål er at udføre fastholdelses- og bæredygtighedsstjek med henblik på:

- at øge udviklingen af det økologiske og biodynamiske landbrugsareal og produktion.
- at fastholde og stimulere de nuværende biodynamiske landmænds motivation og driftsmæssige muligheder for udvikling og evt. arealudvidelse

I projektet tilbydes interesserede konventionelle og økologiske landmænd et omlægningstjek for en vurdering af deres mulighed for at dyrke biodynamisk ud fra bedriftens nuværende situation og evt. nødvendige ændringer samt økonomiske konsekvenser. Derudover tilbydes biodynamiske landmænd et bæredygtighedstjek med en gennemgang af bedriften med fokus på at styrke processen med at tilpasse deres praksis endnu mere i retning af de biodynamiske principper og værdier. I forbindelse med tjek-processen bliver der lavet en rapport til landmanden med beskrivelse af status, ønsker, udviklingsmuligheder og handlingsplan for de behandlede områder. Rapporten vil danne grundlag for en opfølgende samtale pr. telefon eller ved besøg ved projektårets slutning.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Særlig pulje: Udvikling af økologisk svineproduktion

Note 1. Styrket beslutningsgrundlag og dyrevelfærd i økologisk svineavl

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektet bygger ovenpå OrganicRDD2-projektet VIPiglets. Projektets formål er at styrke beslutningsgrundlaget for at introducere nye gener / racer / krydsningskombinationer i økologiske besætninger med henblik på at opnå robuste fravænningsgrise og søer med bedre holdbarhed. Det sker gennem en målrettet dokumentation af forskelle mellem krydsninger med norsk versus dansk landrace og ud fra produktionsdata og egenskaber af betydning for pattegrises overlevelse og vækst samt søens holdbarhed.

Projektet skal styrke karakteriseringen af de fænotypiske forskelle mellem den genetik, der er i 3 besætninger, som forsøgsvis har introduceret genetik fra Norge til Danmark. I VIPiglets projektet er fokus primært rettet mod at kortlægge forskelle i pattegrisedødelighed og vækst for smågrisene, mens nærværende projekt vil muliggøre en bredere fokus på egenskaber som søernes holdbarhed, moderegenskaber og temperament (adfærd) og om muligt slagtesvinenes kødprocent. Der er således fokus på at opnå et større datagrundlag for at dokumentere potentielle forskelle i de nævnte egenskaber.

Note 2. Fremtidens produktionssystem: Økologiske slagtesvin henter foderet i marken (Marksvin)

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Forskning og forsøg

De fleste stalde til økologiske slagtesvin har en del udfordringer i forhold til både hygiejne, miljø og klima. Desuden er slagtesvinestalde med udearealer en dyr investering. Derfor foreslås et nyt produktionskoncept baseret på integreret og udendørs produktion af foder og frilandssvin. Konceptet indebærer, at grisene går på friland i en længere periode, delvis med soen, og slutfedes i separate foderafgrødefolde (13-50 kg). Den sidste vækst (50-110 kg) kan ske enten i marken eller i stalden, og det forøger staldkapaciteten og forbedrer produktionsøkonomien. Svinefoldene laves mobile og flyttes jævnligt hen over foderafgrøderne, som ædes i marken. Foderafgrøder, som grisene kan æde direkte i marken, kan være foderroer, jordskokker, fodermarvkål eller kløvergræs. Projektet bruger foderroer som case, da afgrøden producerer mere end dobbelt så meget tørstof per ha som korn, og er god til at samle næringsstoffer fra dybere jordlag.

Projektet indledes med en vidensyntese om foderkvalitet, produktionsforløb, samt dyrkning af foderroer, jordskokker, foder, marvkål, og mulige andre rodafgrøder til slagtesvin, både ved tildeling eller direkte afgræsning. Derefter dyrkning af foderroer til direkte afgræsning i marken, test af driftsmæssige udfordringer ved slagtesvin i mobil fold og afgræsning samt foderskift og flytning fra mark til stald, registrering og dokumentation af vækst, næringsstofhusholdning samt arbejdsforbrug af det afprøvede produktionskoncept samt økonomisk opgørelse inklusiv foderudnyttelse og staldkapacitet.

Note 3. Sæt retning på avl til økologisk svineproduktion

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål er gennem analyse, diskussion og inddragelse af viden og erfaringer fra en bred kreds at afdække potentialer og væsentlige barrierer for anvendelse af alternativ genetik/kombination heraf med afsæt i økologisk definerede avlsmål. Med henblik herpå samles et netværk af interessenter. Der arrangeres en workshop, hvor resultater fra tidligere arbejder præsenteres. Med afsæt i dette diskuteres barrierer og muligheder for at tilrettelægge et større avlsarbejde.

Note 4. Bedre stalde til økologiske slagtesvin

Tilskudsmodtager: Udviklingscenter for Husdyr på Friland

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektet bygger ovenpå, GUDP-projektet pECOSYSTEM hvor der arbejdes med miljø og berigede udearealer. Formålet med projektet er at fremskaffe viden der kan gøre staldsystemerne til økologiske slagtesvin

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

bedre for såvel grise som producenter. For grisene ved at berige udearealerne med rodekasser, så grisenes vel-færd forbedres, og deres naturlige adfærd med at undersøge og rode kan udfolde sig. For producenterne ved at indrette stalde og udearealer så grisenes gødeadfærd styres, og de primært gøder på de arealer, man ønsker de skal gøde på. Udearealerne ændres fra "beton-toiletter" til en kombination af gødeareal og rode-/aktivitetsareal, hvilket imødekommer et ønske fra producenterne om at få et system der kan vises frem med glæde og stolthed. Indholdet i projektet er todelt. Der er en kort og koncentreret teoretisk del hvor viden om gødeadfærd og termoregulering indsamles og bearbejdes. Samt to praktiske undersøgelser af dels berigede udearealer og dels af tiltag der skal forbedre termoreguleringen og dermed gødeadfærd.

Note 5. Udstyr til fravænningsgrise på friland

Tilskudsmodtager: Udviklingscenter for Husdyr på Friland

Hovedformål: Forskning og forsøg

Formålet er at udvikle og afprøve en hytte tilpasset ungsvin og et foderskjul tilpasset ikke bare ungsvin men også det danske klima med stærk sol om sommeren, blæst og regn om efteråret, samt stærk kulde m frost om vinteren. Projektet indledes med kravspecifikationer til hytter og foderautomater, baseret på erfaringer fra tidligere forsøg, samt viden indsamlet på studie besøg i England 2013 og på Gotland 2014 inden for projektet "Miljø-sikker produktion af ungsvin på friland". Herpå følger konstruktions- og opbygningsarbejdet. Hytter og automater skal stå klar til afprøvning med udgangen af april 2016. Fra maj 2016 og frem til november 2016 indsamles data fra de fravænnede hold som indgår i afprøvningen. På baggrund af data indsamlet i projektet udarbejdes produktblade til både foderautomat og fravænningshytte samt en resultatopgørelse over indsamlede data.

Note 6. Udstyr til bedøvelse ved kastration i faremark

Tilskudsmodtager: Udviklingscenter for Husdyr på Friland

Hovedformål: Dyrevelfærd

Baggrunden for projektet er branchens aftale om udfasning af kastration på de nuværende vilkår, hvor der blot smertelindres. De forsøg, der har været på helt at undgå kastration, har peget på alvorlige problemer med for stor frasortering på grund af hangriselugt. En udfordring der også i Holland har fået de økologiske svineproducenter til at finde andre dyrevelfærdsmæssigt acceptable løsninger. I Holland har man valgt at satse på fuld bedøvelse kombineret med smertelindring, en praksis der er godkendt og anbefalet af de hollandske dyreværnsorganisationer. Projektets formål er at ombygge og afprøve det udstyr de økologiske svineproducenter i Holland bruger ved bedøvelse af hangrise i forbindelse med kastration, så det kan bruges på friland. Udstyret bruges som nævnt allerede, men er kun udviklet til brug indendørs i stalde. Det forventes at udstyret kan ombygges, så det kan monteres i en vogn/kasse der er spændt efter en traktor, og på den måde kan komme rundt i faremarkerne.

Note 7. Mobil slagtesvinestald til storflokke – MOBILECOPIG

Tilskudsmodtager: Hans Henrik Thomsen

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektet har til formål at udvikle og demonstrere et mobilt slagtesvinekoncept til udendørs økologisk produktion med fokus på minimal miljøpåvirkning, optimal dyrevelfærd samt sikring af høje produktionsresultater. Stalden kan flyttes kontinuerligt frem over en spild- eller efterafgrøde og udearealet flytter således tilsvarende over nyt område med afgrøde eller spild hver dag. Placering og hastighed planlægges ud fra behov for fordeling af husdyrgødning samt ønske om jordbehandling, afgræsning eller opsamling af spildafgrøde. Stalden designes til storflokke med helt op til 150 grise i hver flok. Der anvendes avanceret teknologi, som er gennemafprøvet i intensiv svineproduktion til styring af fodring, sortering af grise samt overvågning af produktionen. Sortering af grise til slagt, ny afgrøde, behandling mv. styres ved hjælp af et automatisk veje- og sorteringssystem, som desuden genererer vigtig information til driftslederen om grisenes tilvækst, foderudnyttelse og aktivitet. Projektet bygger videre på et igangværende projekt omkring design af den første prototype, som støttes af Forsknings- og Innovationsstyrelsen via Innobooster ordningen samt fra LAG Nord.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Særlig pulje: Grønne ildsjæle for lokal afsætning

Note 1. Udvikling af nye lokale veje for økologisk kødudbud til offentlige køkkener

Tilskudsmodtager: Fonden Københavns Madhus

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at udvikle og afprøve en model for et funktionssamarbejde mellem et storkøkken og lokale leverandører af økologisk kød, som kan bruges til at forsyne offentlige køkkener med økologisk kød. Samtidig udvikles der en skabelon for, hvordan levering af økologisk kød kan skrives ind i et udbudsmateriale som et funktionssamarbejde. Dermed er det målet at fremme en øget lokal afsætning af økologisk kød til storkøkkener.

Projektets business-case tager udgangspunkt i plejecentrets køkken, som har udfordringer med at indføre økologisk kød i måltiderne, og projektet er af generel interesse for både private men især offentlige storkøkkener. Der er ganske særlige udfordringer forbundet med at indkøbe økologisk kød til det offentlige, idet økonomien er en stor barriere. Derudover er det stort set umuligt, inden for de gældende regler om offentlige udbud, at sikre, at de varer, man køber, er af lokal oprindelse. Projektets samarbejdsidé bygger på en antagelse om, at der er mulighed for besparelser, hvis alle led i værdikæden går sammen om at tænke nyt med hensyn til planlægning og kommunikation. Udgangspunktet er, at køkkenet aftager hele dyr, - og at alt på dyret skal bruges. Specielt lægges der vægt på et tæt samarbejde mellem køkken og slagter om at koordinere menuplaner, udskæringer og mængder. Med plejecentret som business-case samarbejder projektets parter om at udtænke og beskrive, hvordan et sådan "funktionssamarbejde" kan fungere, og om at finde en ressource-rational model, hvormed en besparelse på det dyre økologiske kød kan opnås.

Projektet er ikke omfattet af statsstøttereglerne, da det vurderes, at det ikke har markeds-mæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene.

Note 2. Guide for afsætning af kød fra økologiske græsningslaug

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

På baggrund af erfaringer fra 13 græsningslaug i Vejle Kommune udvikles og beskrives de bedste koncepter for græsningslaug, og de mest velfungerende modeller testes/igangsættes i yderligere to områder i Danmark i samarbejde med kvægbrugere, kommuner og borgere. Koncepterne omfatter viden om:

- Udvælgelse af egnede og plejekrævende naturområder i samarbejde med kommuner
- Inddragelse af lokale (kød)kvægproducenter
- Borgerinddragelse og læring – forbrugerne lærer om kvægfærd, fodring og pasning af kvæg
- Events i græsningsperioden fx om natur og naturkøds særlige karakteristika inkl. tilberedningskrav
- Afsætningsmodeller i et samarbejde mellem borgere, kvægbruger og slagter
- Cost benefit – fordele og ulemper ved koncepterne inklusive økonomiberegninger

Note 3. Giv forbrugerne nye muligheder for at finde vej til lokal økologi

Tilskudsmodtager: De Økologiske Gårdbutikker

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet er at gøre det nemmere for forbrugerne at finde vej til de lokale økologiske ildsjæle for herigennem at øge det direkte salg fra de mindre lokale økologiske producenter og gårde. Gennem de senere år er der opstået et stærkt forbrugerbehov for at opleve nærhed til producenten (kende vejen fra jord til bord), større produktmangfoldighed og friske varer produceret i nærområdet.

Via markedsførings- og PR-aktiviteter målrettet de økologiske forbrugere skal der skabes synlighed af de to websites – 'lokaløkologi.dk' og 'økokødsalg.dk', idet forbrugerne på disse sider har en unik mulighed for at finde frem til 'deres' lokale økologi. Disse to hjemmesider er landsdækkende online vejvisere til de økologiske forbrugere om alt, hvad der rører sig inden for lokal økologi. Det gælder gårdbutikker, stalddørssalg,

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

spisesteder med økologimærke og andre oplevelser. Hjemmesiderne er udviklet i responsivt design, så de kan tilgås fra såvel PC som tablets og smartphones.

Aktiviteterne i projektet koncentrerer omkring de sociale medier/platforme og suppleres af annoncer og redaktionelle omtaler i lokale og regionale medier, forbrugerrettede medier og fødevarermedier, samt Go Cards, som uddeles på caféer og i gårdbutikker.

Note 4. Lokale, økologiske produkter fra de danske nationalparker

Tilskudsmodtager: SEGES

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at styrke den lokale, økologiske afsætning med afsæt i de danske nationalparker. Projektet skal samle op på den eksisterende indsats og professionalisere samarbejdet om lokal afsætning mellem de økologiske landmænd / fødevarerproducenter og de danske nationalparker. Projektet opbygger og formidler viden om, hvordan økologiske produkter fra grønne ildsjæle bliver koblet på den mest interessante og effektfulde måde til nationalparkernes historiefortælling. Desuden arbejdes der i projektet med afsætningskanaler for produkterne. Nøgleordet for projektet er professionalisering.

Danmark har inden for de seneste år fået 3 nationalparker og en 4. er under etablering. Nationalparkerne har en veldefineret lokalitet, et klart fokus på natur og miljø, og er alle aktive medspillere i den lokale kultur- og erhvervsudvikling. Nationalparkerne er oplevelsesdestinationer, der repræsenterer "den vilde natur" og agerer som formidlingsaktører.

Projektet ledes af SEGES og gennemføres i samarbejde med de 3 danske nationalparker, som allerede er etableret. Indhold: 1) kick-off møder i hver enkelt nationalpark 2) vidensopsamling fra 3 konkrete økologiske landmands/producentcases – én fra hver nationalpark. Her samles op på muligheder og barrierer for producenterne i forhold til historiefortælling, samarbejde med nationalparkerne, lokal afsætning mv. 3) formidling af den opsamlede viden.

Note 5. Det' Naturkød - et nyt koncept for økologisk kød

Tilskudsmodtager: Foreningen Smag på Landskabet

Hovedformål: Afsætningsfremme

Der er historisk stor efterspørgsel på økologisk kød og stort behov for nye producenter. Samtidig har naturpleje som driftsgren store udfordringer ift. afregning på kødet, primært pga. udfordringer med forsyningssikkerhed og den måde de nuværende afregningsforhold er skruet sammen på. Naturpleje rummer derfor et stort potentiale for øget afsætning af økologisk kød samt mere omlægning af jord til økologi, naturarealer såvel som omdriftsmarker til vinterfoder

Smag på Landskabet har igangsat arbejdet med at få naturkødet gjort tilgængeligt for forbrugeren, ved at gøre produktet modent til detailledet – et produkt der i dag stort set kun afsættes privat, til få restauranter, eller, hvis slagteriet, ofte til den laveste notering. Smag på Landskabet har derfor etableret nyt kødmærke "Det' Naturkød", der bl.a. fordrer økologisk autorisation. Mange naturplejebedrifter er imidlertid små, hvor der er behov for at professionalisere disse gennem producentsammenslutninger. Formålet med projektet er 1) at skabe overblik og indhente tilslutninger hos medlemmer af den lokale forening og stifte en egentlig producentsammenslutning. Ydermere at udarbejde, og indgå, standard kontrakter med de medlemmer af producentsammenslutningen, der ønsker at være med i det fælles koncept, hvor man tåler de kriterier, der vedtages i Smag på Landskabet om, at kødet bl.a. skal være økologisk. Dernæst skal projektet 2) udarbejde en forretningsplan for en A.M.B.A., der som organisation skal varetage formidlingen af kontakten mellem detailled og producenter.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 6. Fælles lokal afsætning fra netværk af 'Mols Bjerger-gårde' med små og mangfoldige produktioner

Tilskudsmodtager: Helge Bülow

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at skabe lokal afsætning fra en række 'Mols Bjerger-gårde' (biodiversitetsgårde), som danner overgang mellem Nationalpark Mols Bjerger og de omkringliggende landbrug. Flere af Mols Bjerger-gårdene har forskellige, små produktioner, og de søger at bevare kulturarv, gamle sorter eller racer i produktionen for at skabe variation og et bedre forretningsgrundlag. Gårdene fungerer som buffer mellem de større landbrug med monokulturer og de sårbare naturområder, og producenterne arbejder bevidst med formidling af balancen mellem natur og produktion. Gårdene har ikke hidtil haft samarbejde. Projektets mål er:

- At udvikle en ny fælles identitet og et fælles produktsortiment med lokale karakteristika og lokal historie om biodiversitet
- At styrke afsætning af produkterne til lokale dagligvarehandler og butikker samt fra egne gårdsalg – med tilhørende salg og formidling af oplevelser og viden om lokal biodiversitet
- At sikre vidensudveksling og kompetenceopbygning omkring biodiversitetsproduktion med andre lokaliteter, fx Arkegårde i Tyskland og Holland og foreningen Biodiversitetsgårdene i Danmark
- At øge lokalt samspil med Nationalpark Mols Bjerger og udbydere af lokale oplevelser
- At skabe samarbejde mellem Mols Bjerger-gårdene og de omkringliggende større økologiske landbrug

Note 7. Lokal afsætning fra Ostebørsens nystartede økologiske osteri

Tilskudsmodtager: Ostebørsen

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets idé er at skabe en model "short supply chain" for økologiske fødevarer, hvor projektet mobiliserer lokalsamfundet til at blive ambassadører for lokal fødevarerforsyning. Projektets mål er at udvikle modeller for lokal afsætning fra Ostebørsens nystartede økologiske ostemejeri i Slagelse.

Slagelse skal være det sted, hvor man kører fra motorvejen for at se hvordan ost produceres, købe gode lokale oste med hjem. Der bygges pt. et helt nyt og synligt domicil på 1200 m² lige ud til motorvejen ved Vemmelev, hvor projektet får optimal eksponering overfor en daglig trafik på 40-60.000 biler. Ostebørsen bliver et "landmark" for ostehåndværk og lokale økologiske mejeriprodukter. Projektet vil bidrage med analyse af potentialer og barrierer, test af løsningsmodeller og ideer til at udvikle lokal økologisk afsætning i provinsen. Projektet hjælper Ostebørsen til at blive et fyrtårn for afsætning af økologisk ost i lokalområdet.

Note 8. Økologisk Mikroslagteri på Midsjælland

Tilskudsmodtager: Hegnsholt Hønseri

Hovedformål: Afsætningsfremme

Der er i dag ingen muligheder for at få slagtet fjerkræ på Sjælland. Mulighederne for at få slagtet husdyr på Midsjælland er også ret begrænsede, især hvis man af dyrevelfærdsmæssige årsager ønsker aflivning på marken og derfor har brug for efterfølgende kort transporttid til slagteri. Derfor er produktionen af husdyr og især fjerkræ på de mindre bedrifter ret begrænset. Omvendt er der en stigende efterspørgsel på lokalt produceret og økologisk kvalitetskød på Sjælland, både hvad angår forbrugere og restauranter. For at give de sjællandske gårde bedre muligheder for at producere og afsætte egne varer lokalt, er der brug for et alsidigt og fleksibelt mikroslagteri centralt beliggende på Sjælland. Der søges i denne ansøgning tilskud til forprojekt og markedsføring af et kommende mikroslagteri på Midt-Sjælland.

Note 9. Er Økoskabet den nye salgskanal i byen?

Tilskudsmodtager: Seerupgaard Udvikling IVS

Hovedformål: Afsætningsfremme

I 2015 udviklede Marc og Neel Seerup Hansen Økoskabet, som er et selvbetjeningsskab, hvor kunder kan hente deres forudbetalte grøntsager på gården på de tidspunkter, der passer kunden. I praksis foregår det ved at kunden ved bestilling i netbutikken tilsendes en kode, som de skal taste for at åbne deres skab. Økoskabet er i øjeblikket i test på Seerupgaard, men resultaterne tyder på, at Økoskabet – med tilretninger – også kan anvendes til selvbetjeningssalg flere steder i byen til gavn for både andre landmænd og forbrugere.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Dermed vil der være en ny, enkel, sikker og tidsbesparende afsætningskanal, som blot kræver samarbejde med ejeren af den lokalitet, hvor skabet sættes op.

Projektets formål er at videreudvikle og teste det selvbetjente Økoskab til brug på flere lokaliteter i København – og med flere sjællandske landmænd som leverandører. Økoskabet udvikles og testes til brug bl.a. ved en skole og i en virksomhed, så kunderne har hurtig og nem adgang til deres varer. Derudover vil projektet teste, om flere landmænd kan bruge samme skab til afsætning. Lykkes projektet vil Økoskabet give flere landmænd mulighed for direkte salg uden fordyrende mellemlid, og Økoskabet vil kunne fungere som en form for fødevarefællesskab version 2.

Note 10. Havredal Grøntsagshave – med kartofler

Tilskudsmodtager: Havredal Praktiske Uddannelser

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet er at fremme afsætning af økologiske produkter fra Havredal Grøntsagshave – alt fra kartofler til krydderurter. Afsætning fremmes ved åbningsarrangement, annoncer, flyers, "have-aktier", skiltning, nye grønne opskrifter, Grøntsagsdyst, egnssretter, udbringning til ældre og handicappede, salg til hoteller, restauranter og kantiner samt dokumentation af erfaringer og resultater. Samtidig er formålet at involvere landsby- og byboere i dyrkning og brug af økologiske grøntsager, skabe arbejdspladser til unge med særlige behov samt landsbyudvikling.

Note 11. Økologiske landmænd som grossister

Tilskudsmodtager: Økogårdene Skjern Enge

Hovedformål: Afsætningsfremme

Økogårdene og økologiske plante- og grøntsagsproducenter - alle fra egnen omkring Skjern Enge - ønsker at udvikle et lokalt og fælles afsætningskoncept med et bredt og egnsspecifikt sortiment af bl.a. grøntsager, kød, æg, ost, gryn, grød, müsli, mel, og hvor alle varer er dyrket, produceret og forarbejdet lokalt. Producenterne har umiddelbart økologiske varer nok, og en stor detailkæde er interesseret i samarbejde om afsætning af de egnsspecifikke varer, men stiller krav om forsyningssikkerhed og faste aftaler. Landmændene har derfor brug for at få etableret en ny samarbejdsform, et fælles lager, logistik- og distributionsløsninger, som passer til egnsspecifik produktion og afsætning af større mængder varer. Problematikken er velkendt for alle landmænd, der ønsker fælles afsætning til foodservice eller dagligvarehandel, men der er ikke tilgængelige nemme løsninger, hvilket gør dette projekt særdeles relevant. Projektets formål er at udvikle:

- En forpligtende, intern samarbejdsmodel mellem de lokale landmænd
- Samarbejdsaftaler med nye og eksisterende forarbejdningsvirksomheder om produktudvikling
- Et lokalt lagersystem, der sikrer den ønskede forsyning til dagligvarehandlen af friske varer, og som har faciliteter til evt. køl, mærkning og pakning for de mindre producenter – i hvert fald på sigt
- En logistik og distributionsløsning – evt. i samarbejde med professionel distributør
- Økonomi-aftaler mellem landmænd og mellem landmænd og aftagere
- Opstart af en fælles marketingstrategi

Note 12. Lejre Grøntsagskonsortium

Tilskudsmodtager: Ballegaarden

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål udspringer fra en gruppe af Lejre Kommunes økologiske producenter, der ser flere fordele i at starte et konsortium med samarbejde om afsætning, distribution, vidensudveksling og evt. også maskinindkøb i relation til grøntsagsproduktion. Der ses en kraftigt stigende efterspørgsel på økologiske grøntsager fra Lejre og det er derfor nu, der skal sættes ind for at styrke afsætningsarbejdet for den enkelte producent.

Lejre Grøntsagskonsortium skal være åbent for alle økologiske grøntsagsproducenter, der ønsker at afsætte herigennem og skal derfor primært fungere som et afsætningsselskab. Men konsortiet har ligeledes til formål at skabe mulighed for vidensdeling og sparring mellem producenterne. Formålet med projektet er få det nuværende udgangspunkt bragt frem til, at konsortiet etableres som selskab og indhente ressourcer, der kan støtte op om den kommende bestyrelses arbejde i opstartsfasen. I 2016 er der brug for konsulentbistand til

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

processtyring og udvikling af modeller for afsætning og distribution samt den finansieringsform, der skal drive konsortiet fra 2016 og frem. Derudover er der brug for assistance til at igangsætte en mentoraktivitet, hvor udefrakommende, erfarne grøntsagsproducenter leverer viden til erfagrupper knyttet til specifikke grøntsagsproduktioner i regi af kontortiet. Derudover opstartes udadvendt kommunikation og 'markedsføring' ved hjælp af en hjemmeside med portal-potentiale.

Note 13. Flere kunder til Blakgårdens kundebonde fællesskab

Tilskudsmodtager: Blakgården v/ Janus Z. Sølvsten

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektet "Flere kunder til Blakgårdens kundebonde fællesskab" har til formål at markedsføre initiativet over for relevante målgrupper i lokalområdet ved Silkeborg og herigennem sikre de flere medlemmer, der kan gøre Janus' alternative, lokale afsætningsmodel økonomisk bæredygtig.

Projektet arbejder med to primære målgrupper: private husholdninger og børnehaver/institutioner. Projektet indeholder udformningen af en markedsføringsstrategi og målrettede markedsføringstiltag over for relevante målgrupper.

Projektet har 3 arbejdsplaner. Arbejdsplan 1 fokuserer på udvikling af en markedsføringsstrategi, mens arbejdsplan 2 og 3 indeholder målrettede markedsføringsaktiviteter. Aktiviteterne i arbejdsplan 2 retter sig mod målgruppen børnehaver/institutioner, mens aktiviteterne i arbejdsplan 3 retter sig mod målgruppen private husholdninger.

Note 14. Mindre producenters mærkning af egenproducerede fødevarer

Tilskudsmodtager: Comida Fødevarerådgivning

Hovedformål: Afsætningsfremme

Formålet med projektet er at give de mindre producenter en række praktiske værktøjer til at mærke produkterne korrekt. Løsningen vil ud fra en række spørgsmål til producenten afgøres om produktet skal mærkes samt hvilke informationer mærkningen skal indeholde. Løsningen vil desuden for en lang række af de mest almindelige produkter kunne opstille et eksempel på en korrekt mærkning, og producenten vil kunne udskrive etiketter på egen printer.

Projektet skal dække behovet for et enkelt og nemt tilgængeligt værktøj til avlere og producenter, som oplever mærkning af deres produkter, som en væsentlig begrænsning, da der ofte er stor usikkerhed om, hvad der skal og bør være med i mærkningen. Samtidig skal værktøjet gøre det lettere at efterleve det kommende krav om obligatorisk næringsdeklaration. Projektet skal medvirke til fortsat at forbedre vilkårene for mindre økologiske producenter, der ønsker at afsætte lokalt.

Note 15. Økologisk kaninproduktion – et pilotprojekt

Tilskudsmodtager: Landbrug & Fødevarer

Hovedformål: Forskning og forsøg

Formålet med projektet er at afdække mulighederne samt skabe fundamentet for, at en dansk økologisk kaninproduktion kan blive udviklet og bidrage til direkte afsætning fra den økologiske bedrift. Projektet skal ses som et pilotprojekt. I 2016 lægges der vægt på videns- og erfaringsindsamling og lokal afsætning. Aktiviteterne vil i sig selv bidrage med væsentlig viden om potentialet i økologisk kaninproduktion, og er derfor et værdifuldt bidrag til at øge innovation og mangfoldighed i lokal økologisk produktion og afsætning, uanset om der efterfølgende opnås mulighed for gennemførelse af de bredere indsatser.

Der udarbejdes en pilotundersøgelse af økologisk kaninproduktion, der skal redegøre for forskellige kaninracers produktivitet og egnethed til at producere i et dansk økologisk produktionssystem. Der foretages en vurdering af spisekvaliteten på baggrund af fodringsstrategier og racevalg i samarbejde med madprofessionelle. Samspillet mellem produktionsleddet og køkkenuniverset skal sikre, at den økologiske kaninproduktion udvikler sig bæredygtigt på primærbedriften, samtidig med at der udvikles et spiseprodukt af høj kvalitet, der

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

kan vinde indpas i det danske gastronomiske køkken. Da der er tale om et nicheprodukt, der i de første mange år ikke vil være klar til større markeder, er kaninproduktion yderst relevant i forhold til lokal afsætning.

Note 16. Madhuset i Halkær Ådal – et økologisk afsætningsløft til hele Nordjylland

Tilskudsmodtager: Halkær Kro og Madhus

Hovedformål: Forskning og forsøg

Halkær Kro ligger midt i et smørhul af økologiske landmænd. Der udvikles en unik vifte af praksisbaserede mad kurser og madevent på eller ved Halkær Kro, og sammen med eller hos lokale landmænd. Amatører og professionelle i alle aldersgrupper skal med tiden kunne komme og blive inspireret i det økologiske spisekammer i Halkær. Via Madhuset vil man skabe ny afsætning, og løfte og udvikle i første omgang 3 helt lokale økologiske producenter med hver deres udfordringer og muligheder.

Note 17. Oplevelser som spydspids for lokalt salg af økologiske kvalitetsfødevarer

Tilskudsmodtager: Kernegaarden Fejø

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er gennem oplevelser at øge salget af Kernegaardens og andre lokale økologiske kvalitetsfødevarer på Fejø. Det ønskes gennem synliggørelse og oplevelser at bringe ende forbrugere, detailindkøbere, journalister og restauranter til Fejø hvor råvare og kvalitetsfødevarer gror og bliver lokalt produceret. Det er et ønske at udvikle en "Smagen af Fejø" gavekasse og få implementeret information om oplevelser og gavekasser på hjemmesiden www.fejøcalva.dk og www.kernegaarden.dk. Kunderne vil møde producenten og lokalsamfundet, som gennem aktiviteter, formidling af økologi, lokal kultur og natur vil give de besøgende en oplevelse og dermed mulighed for køb eller bestilling af lokale vare, som de kan få sendt eller tage med hjem nyde og formidle historien til andre. Indsatsen vil blive igangsat, som et lokalt samarbejde der skal udmønte sig i foredrag, rundvisning, smagning, aktiviteter og den lokale mad og kvalitetsfødevarer vil blive sat øverst på menukortet. Alt med fokus på øget lokalt salg af lokale økologiske kvalitetsfødevarer.

Note 18. Stalddørssalg af slagtefjerkræ

Tilskudsmodtager: Udviklingscenter for Husdyr på Friland

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål er at udvikle en bedøvelses-, aflivnings- og slagtemetode der fungerer lokalt, således at det tilladte stalddørssalg af slagtefjerkræ kan gennemføres dyrevelfærdsmæssigt, hygiejnisk og praktisk forsvarligt.

Det foregår ved at minimere indfangningsstress ved at opsamle dyrene i mørke, reducere transporten til aflivningsstedet mest muligt, samt i et vist omfang at inddrage forbrugerne i slagteprocessen.

Særligt bedøvelse og aflivning vil være i fokus i dette projekt, som foregår i samarbejde med AGA og i dialog med Fødevestyrelsen.

Udfordringerne omkring udtagning (ved stalddørssalg må kun sælges uåbnet fjerkræ) søges løst gennem udvikling af forslag til koncept og regelsæt for denne type slagting og afsætning.

Resultatet vil være, at flere mindre slagtefjerkræproducenter vil få mulighed for at vælge denne løsning og afsætte deres fjerkræ lokalt. Det giver mindre lidelse, en bedre historie at fortælle og en tættere kontakt med forbrugerne, som ikke alene får styrket deres loyalitet, men også får maddannelse.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Note 19. Mobile Hønehuse – græsbaseerede højværdiæg til direkte salg

Tilskudsmodtager: Landboforeningen Gefion/Økologisk rådgivning i alt

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål er at fremme den lokale produktion og afsætning af æg fra mobile hønehuse. Viden indsamles og herefter skal viden om det mobile koncept spredes til alle interessenter, såsom producenter, rådgivere og offentlige myndigheder. Derigennem kan etableringen af mobile hønehuse produktioner, baseret på fast adgang til frisk græs, iværksættes. Det skal belyses, hvilke behov huse til professionelle med mere end 30 og mindre end 200 høns, skal opfylde, samt hvordan de kan indgå i en tættere By-Land interaktion, f.eks urban farming, CSA, COA.

Note 20. Godt Begyndt er Halvt Fuldendt – økologisk morgenmad – hele dagen!

Tilskudsmodtager: Landboforeningen Syd

Hovedformål: Afsætningsfremme

På trods af, at Økologi har været markedsført i almindelige dagligvarebutikker gennem årene, og selvom antallet af økologiske varetyper vokser, er der fortsat mange, som ikke rigtig ved, hvad forskellen på økologiske og konventionelle produkter er. Projektets formål er at vise mangfoldigheden af de økologiske varer og sørge for at økologien kan smages, duftes og ses i Økologiens telt på Det Sønderjyske Fællesdyrskue. Sidstnævnt i form af at besøgende får en uforglemmelig oplevelse bestående af workshop for alle der vil være med – et kom-ind-fra-gaden køkken. Her kan man være økostjernekok for en kort stund assisteret af en dygtig kok med forstand på økologi.

Projektet skal give deltagerne en oplevelse, de ikke glemmer foreløbig. Oplevelsen af velmag, dufte og kyndig vejledning af en dygtig kok forventes at påvirke deltagerne over længere tid. Det indtryk, vi forventer, deltagerne går hjem med er: økologi er spændende, tilgængeligt, og velmagende. Og til sidst men ikke mindst: det er let at lave en lækker økologisk morgenmad.

Noter til supplerende oplysninger – Ændringsbudget 2016

Særlig pulje: Afsætningsindsats for økologiske produkter

Note 1. Dansk økoeksport til Kina via netværk og vidensdeling

Tilskudsmodtager: Landbrug & Fødevarer

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål er at fremme muligheden for at afsætte økologiske fødevarer på det kinesiske marked via videndeling, dialog og netværksaktiviteter. Projektets aktiviteter vil have fokus på videndeling, dialog og netværksaktiviteter, hvor det kinesiske landbrugsministerium (CNCA) og kinesiske kontrollanter fra udvalgte økologiske certificeringsorganer skal opnå viden om det unikke danske kontrolsystem og EU's økologiregler, som er gældende i Danmark. Samtidig skal danske myndigheder, organisationer og virksomheder opnå viden omkring de kinesiske økologiregler og kontrol, og hermed hvad der kræves i praksis for at opnå godkendelse til eksport til Kina. Derudover vil der blive udarbejdet et kompendium, som sammenstiller økologireglerne i Kina og EU/Danmark. Regelsammenstillingen vil være relevant for virksomheder i forbindelse med deres certificering til eksport til Kina. Projektets aktiviteter er afstemt med de indsatser, der iværksættes i regi af regi af NaturErhvervstyrelsen, Fødevarestyrelsen samt Den danske ambassade i Beijing. Ressourcepersoner herfra inddrages som samarbejdspartnere/eksterne oplægsholdere ved aktiviteter, hvor deres ekspertviden kan medvirke til at opfylde projektets formål.